

DE ONDERHANDELENDE **ADOLESCENT**

EEN KWALITATIEVE STUDIE NAAR DE BELEVING VAN
MOEDERS IN ONDERHANDELING MET HUN TIENER

Aantal woorden: 19.535

Marth J. A. Opdebeek

Studentennummer: 0160 94 08

Promotor: Prof. dr. Bart Soenens

Begeleider: Nele Flamant

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master of Science in de Psychologie,
afstudeerrichting Klinische Psychologie

Academiejaar: 2020 - 2021

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn masteropleiding in de klinische psychologie. Ik koos voor een onderzoek gekaderd binnen de Zelf-Determinatie Theorie; een theorie waarmee ik in mijn tweede bachelor psychologie kennis maakte. Al was deze vaak erg confronterend voor me, het heeft me veel geleerd en doen begrijpen. Ik ben content dat ik me er tegen het einde van mijn studie toch nog verder in kon verdiepen, aangezien ik voor de rest het pad van de psychoanalyse insloeg.

Voor het maken van deze masterproef bedank ik graag Nele Flamant. Van een betere masterproefbegeleid(st)er heb ik niet gehoord. Ze was toegankelijk, begaan met en op de hoogte van mijn werk. Ze nam tijd om te overleggen en stukken na te lezen, gaf gerichte feedback, stuurde bij en bakende af waar nodig, en liet vrijheid waar mogelijk. Ze liet me toe mijn eigen tempo te zoeken en moedigde ontspanning in drukkende tijden aan.

Daarnaast bedank ik ook graag Aster De Maeyer, de masterstudent waarmee ik mijn data deelde. Dat we een gelijkaardige aanpak en visie hadden steunde me in het volbrengen van deze masterproef en maakte het bespreken van de data leuk ook.

En zeker bedank ik de moeders die hun tijd gaven om als participant bij te dragen aan dit onderzoek. Door hen kon ik dit onderzoek afleggen en de masterproef voltooien.

Ik bedank papa en mama om mijn teksten van masterproef I na te lezen, maar vooral om mijn keuzes in de afgelopen jaren steeds te steunen.

Ik bedank Tomas, om samen op mijn verjaardag de laatste loodjes tegen de klok te verbeteren.

Heel graag bedank ik mijn vriendinnetjes en vriendjes van de richting: Bruna, Janne, Selma, Sarah, Evie, Phoebe, Anouk, Fran, Joke en Iman. Van buiten de richting: Merlijn, Bess, Floor, Lisa, Seppe, de Chiro, de Zeescouts, en de Charlita's. Van op Erasmus: Ruben, Oli, Jan, Anki, Eduardo, Chiara, Tina, Marco, Maria, Michi en Noah. Voor het plezier dat we allemaal hadden tijdens en naast onze studies.

En ook bedank ik mijn zelf, om de voorbije jaren naast het doorzetten te leren vertragen en genieten.

We hebben het toch maar weer geflikt!

Corona Preamble

Deze masterproef is getroffen door de maatregelen tegen COVID-19. De afnames van de interviews voor het onderzoek van deze masterproef stonden namelijk gepland voor maart en april van 2020. Na afname van 2 interviews (interview 9 en 15) werden de overige afnames afgelast omwille van de maatregelen tegen het coronavirus COVID-19 en om de gezondheid van de participanten en onderzoekers te waarborgen. De afnames van de overige interviews werden hervat in september en oktober van 2020. Om het veiligheidsgevoel met betrekking tot COVID-19 van de participanten te respecteren, werden de interviews afgenomen op een locatie die de participant koos. Daardoor werden 10 interviews afgelegd bij de participant thuis, 2 interviews op het terras van de participant, 1 interview bij de interviewer thuis, 1 interview op een openbare plaats in de openlucht en 1 interview online met behulp van de videochatfunctie van Microsoft Teams.

Deze preamble werd opgesteld in samenspraak met en goedgekeurd door de begeleider en promotor van deze masterproef.

Abstract

Inleiding: Omdat onderhandelen de internaliserende problemen door psychologische controle bij adolescenten mogelijks versterkt (Flamant et al., 2020), ging deze masterproef de beleving van moeders na over onderhandelingen met hun adolescente kind. Hiervoor werd de Zelf-Determinatie Theorie (Ryan & Deci, 2017) gebruikt als theoretisch kader. Specifiek lag de focus van deze masterproef op ervaringen omtrent het onderwerp van de onderhandeling, waarvoor de sociaal-cognitieve domeintheorie (Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) werd gebruikt als theoretisch kader. *Method:* Vijftien moeders van een kind in het derde of vierde middelbaar werden bevraagd door middel van een semigestructureerd interview. Met behulp van thematische analyse (Braun & Clarke, 2006) werden op inductieve wijze 39 sub-thema's onthuld onder vijf vooraf vastgelegde hoofdthema's. De hoofdthema's met relevantie voor de onderzoeksvraag van deze masterproef waren de houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling en factoren bij de situatie. *Resultaten:* De resultaten tonen dat de moeders onderhandelingen met hun kind anders ervaren door verschillen in situationele factoren en onderwerpen. De moeders reageren daarbij verschillend op de pogingen tot onderhandelen van hun adolescente kind. Specifiek laten de moeders onderhandelingen niet toe over onderwerpen onder het moreel en conventioneel domein, in tegenstelling tot het prudentieel en persoonlijk domein. Wanneer onderwerpen voor de moeder onder een ander domein vallen dan voor de adolescent, ervaren de moeders de onderhandeling als moeizaam. De bevindingen van deze kwalitatieve studie kunnen een aanknopingspunt zijn voor verder onderzoek naar de modererende effecten van onderhandelen op internaliserende problemen door psychologische controle bij adolescenten.

Inhoudsopgave

De Geschiedenis: Van een Configurationele naar een Dimensionele Opvoedingsbenadering	2
Baumrind en de opvoedingsstijlen.....	2
Van vier opvoedingsstijlen naar drie opvoedingsdimensies.	5
Vanuit de Dimensionele Opvoedingsbenadering naar de Zelf-Determinatie Theorie ..	6
De Zelf-Determinatie Theorie	7
Psychologische basisbehoeften van de mens	7
Bevrediging of frustratie van de basisbehoeften tijdens de opvoeding	8
De drie basisbehoeften in relatie tot de drie opvoedingsdimensies	10
Effecten van autonomie-ondersteuning en psychologische controle op jongeren ..	13
De mediërende rol van de basisbehoeften tussen psychologische controle en schadelijke uitkomstvariabelen bij jongeren	15
Een Bi-directioneel Perspectief: Tweerichtingsverkeer in de Opvoeding.....	15
Omgaan met autonomiefrustratie ten gevolge van psychologische controle	16
De ene onderhandeling is de andere niet.....	19
Het perspectief van de ouder van een onderhandeling met het adolescente kind ...	22
Methode.....	22
Opzet.....	22
Steekproef	23
Materiaal	23
Procedure	25
Kwalitatieve Data-Analyse	25
Betrouwbaarheid, Geloofwaardigheid en Intersubjectiviteit	26
Resultaten	29
Thema 1: Houding van Moeders ten aanzien van een Onderhandeling	29
Definitie.....	29
Frequentie.....	30
Verhouding	32
Positieve emoties	33

Negatieve emoties.....	34
Thema 4: Factoren bij de Situatie	36
Tijd & ruimte.....	37
Sociale domeinen.....	39
Bespreking en Conclusie.....	47
Wat was de houding van de moeders ten aanzien van onderhandelingen met hun adolescente kind?	47
Speelde de situatie en het onderwerp van de onderhandeling een rol voor de beleving van de moeder?	50
Beperkingen en suggesties voor verder onderzoek.....	54
Implicaties voor de praktijk	55
Conclusie	56
Referenties.....	58
Bijlage 1: Leidraad interviews	1
Bijlage 2: Informatie over de interviews	4
Bijlage 3: Thema's en sub-thema's.....	5

Het was een zware dag op het werk. Terwijl ze staat te koken vraagt haar zoon of hij deze avond met zijn vrienden naar de cinema mag. Het is bijna donker buiten, morgen training en deze vraag komt wel erg last-minute. “Nee, je blijft thuis vanavond”. Haar zoon springt op: “Wat is er nu weer dat ik niet mee mag? Als ik morgen thuis blijf, dan mag ik toch wel?” Mama heeft geen zin in onderhandelingen. “Je blijft hier omdat ik het zeg! Spendeer de avond maar op je kamer. Kijk nu, door jou geraak ik gestresseerd!”

Dat een adolescent probeert te onderhandelen om diens behoeften voldaan te krijgen, zal herkenbaar klinken. Onderhandeling is een copingstijl om om te gaan met autonomiefrustratie (Skinner et al., 2003). Dat is het gevoel tegengehouden te worden in het ontwikkelen en volgen van de eigen vrije wil. Ouders kunnen in de onderhandeling met de adolescent op zoek gaan naar een oplossing, maar dat gebeurt niet altijd. Ze kunnen echter psychologisch controlerend reageren, zoals in het voorbeeld hierboven. Zo een reactie houdt in dat er geen rekening gehouden wordt met de behoeften van het kind en mogelijks het kind schuld, schaamte of angst wordt aangepraat. Onderhandeling stond in de wetenschappelijke literatuur gekend als een adaptieve copingstijl (Skinner et al., 2003), maar uit recent onderzoek bleek dat er een vergrote associatie is tussen psychologische controle en internaliserende problemen bij de jongere die onderhandelt (Flamant et al., 2020).

Omwille van deze bevinding is het belangrijk om te kijken naar de kant van de ouder. Het is namelijk niet altijd gemakkelijk voor hen om open te staan voor onderhandelingen. Soms is het niet het moment, reageert de adolescent zelf psychologisch controlerend of zijn er zaken waarover de adolescent niet hoort te onderhandelen. In deze masterproef werd kwalitatief onderzocht wat de beleving en gevoelens van de moeder zijn tijdens onderhandelingen met haar adolescente kind, en meer specifiek naar de rol van het onderwerp in deze onderhandelingen.

Deze masterproef is gekaderd binnen de Zelf-Determinatie Theorie (ZDT; Ryan & Deci, 2017) en is een vervolgstudie op recent onderzoek welk uitwees dat onderhandelen als copingstrategie van de adolescent de associatie tussen psychologische controle door de moeder en internaliserende problemen bij de jongere vergroot (Flamant et al., 2020). Met deze masterproef werd nagegaan wat moeders ervaren in een onderhandeling met hun adolescente kind.

Om de aanloop tot de ZDT te situeren, wordt eerst een historische schets gegeven van het wetenschappelijk onderzoek naar opvoeding. Vervolgens wordt opvoeding gelinkt met de bevrediging en frustratie van de drie basisbehoeften: autonomie, competentie en verbondenheid. Hierbij wordt de focus vooral gelegd op de behoefte aan autonomie, aangezien deze op de voorgrond komt te staan in de adolescentie (Soenens et al., 2017). Na de concepten behoeftebevrediging en -frustratie, wordt gedeeld hoe autonomie-ondersteuning en psychologische controle deze stimuleren. In een tweede deel van deze inleiding wordt opvoeding vanuit een bidirectioneel perspectief bekeken, met aandacht voor de actieve rol van de adolescent. Vier copingstrategieën van de adolescent worden uiteengezet, waar onderhandelen één van is. Omdat in deze masterproef specifiek gekeken werd naar de tijd, ruimte, en het onderwerp van de onderhandeling, is er tenslotte een omschrijving van vier domeinen waarover onderhandelingen kunnen gaan.

De Geschiedenis: Van een Configurationele naar een Dimensionele Opvoedingsbenadering

In de volgende paragrafen over de geschiedenis van het wetenschappelijk onderzoek naar opvoedingsstijlen worden eerst de vier opvoedingsstijlen waarmee het begon toegelicht. Daarop volgt een uiteenzetting van de drie opvoedingsdimensies waarover deze types geplaatst werden. Vervolgens gebeurt de oversteek naar een dimensionele visie op opvoeden, om in een volgend deel over te gaan naar een recente ontwikkelingspsychologische theorie: de Zelf-Determinatie Theorie.

Baumrind en de opvoedingsstijlen.

Het eerste wetenschappelijke onderzoek omtrent opvoeding had als focus differentiatie van opvoedingsstijlen. Een opvoedingsstijl is de algemene houding van een ouder tegenover het kind, en zodus het algemene emotioneel-affectieve klimaat

waarin het kind opgroeit (Darling & Steinberg, 1993). Diana Baumrind (1927 – 2018) boekte met haar pionierswerk in de vroege jaren '70 veel vooruitgang binnen dit onderwerp. Met haar configurationele visie op opvoeden benaderde zij opvoedingsstijlen als gestalten; als gehelen waarvan de som meer is dan de afzonderlijke opvoedingsdimensies waaruit ze bestaan. Na een zetje door het onderzoek van Schaefer (1959, 1965a, 1965b) en Becker (1964), onderscheidde Baumrind drie opvoedingsstijlen (Baumrind, 1966, 1971): de autoritaire, permissieve en gezaghebbende opvoedingsstijl. Deze liggen nog steeds aan de basis van de huidige opvoedingsliteratuur binnen de (ontwikkelings)psychologie.

Baumrind plaatste de hantering van deze opvoedingsstijlen of 'drie prototypes van ouderlijke controle' (Baumrind, 1966, p. 889) in chronologische volgorde overheen de tweede helft van de 20^e eeuw. Zo zegevierde eerst de *autoritaire opvoedingsstijl* (Baumrind, 1978), gekenmerkt door een strenge aanpak vanuit liefde voor het kind. Hierbij worden het gedrag en de attitudes van het kind door de ouder gevormd, gecontroleerd en geëvalueerd in lijn met – het religieuze discours van deze tijdsperiode in het achterhoofd houdende – vrome gedragsnormen (Baumrind, 1966). De ouders passen daar een 'dwingende controle' voor toe (Baumrind, 2013): een intrusieve en manipulatieve manier om als ouder de macht te prediken. Ouders met een autoritaire opvoedingsstijl kunnen zeer bezorgd en beschermend zijn over hun kind, of net negerend (Baumrind, 1978). Al was het de favoriet in de mid-twintigste eeuw, het blijkt dat deze opvoedingsstijl de vrije wil van het kind sterk inperkt (Baumrind, 1966).

De *permissieve opvoedingsstijl* triomfeerde daarom als antithese op de autoritaire opvoedingsstijl (Baumrind, 1978). Met de filosofie dat het kind een natuurlijke tendens heeft tot zelfactualisatie, is het de taak van de ouder deze niet in de weg te staan. De ouder vermijdt dus om het gedrag van het kind te vormen (Baumrind, 1978). In de plaats daarvan stelt de ouder zichzelf beschikbaar voor het kind om naar wens te gebruiken, zodat het de eigen driften kan leren reguleren (Baumrind, 1966). Dat kan door niet te straffen, accepterend, en affirmatief te zijn. De ouder oefent met andere woorden zo goed als geen controle uit. De manier waarop de permissieve ouder het kind in beweging krijgt, is door middel van ratio en manipulatie (Baumrind, 1966). Ouders met een permissieve opvoedingsstijl kunnen zeer beschermend en liefhebbend zijn, of vermijden de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van hun kind (Baumrind,

1978). In tegenstelling tot zijn voorganger, neigt het kind bij deze opvoedingsstijl net te verdrinken in de hoge dosis onafhankelijkheid en vrijheid.

Het derde prototype van ouderlijke controle is de *gezaghebbende opvoedingsstijl*: de ultieme synthese van de autoritaire- en permissieve opvoedingsstijl. Het is de opvoedingsstijl tussen plicht en plezier; tussen verantwoordelijkheid en vrijheid (Baumrind, 1966). Hier hoeft het kind niet geheel het woord van de ouder aan te nemen (zoals bij de autoritaire opvoedingsstijl), noch zelf het woord te geven (zoals bij de permissieve opvoedingsstijl). Er is immers een balans in het verbale geven en nemen tussen ouder en kind (Baumrind, 1966): De eigen wil, kwaliteiten, individuele interesses en unieke manieren van het kind worden erkend en aangemoedigd. Tegelijk zijn het perspectief van de volwassene, de standaarden voor toekomstig gedrag die de ouder stelt en de verwachting de ouder te gehoorzamen ook belangrijk (Baumrind, 1966, 1971, 1978). Er wordt gebruik gemaakt van controle, maar van een 'confronterende controle' (Baumrind, 2013): ratio, gezag vanuit een ouderlijke macht, bekrachtiging en sancties zijn de hulpmiddelen van de ouder om het kind te doen gehoorzamen (Baumrind, 1971, 2013).

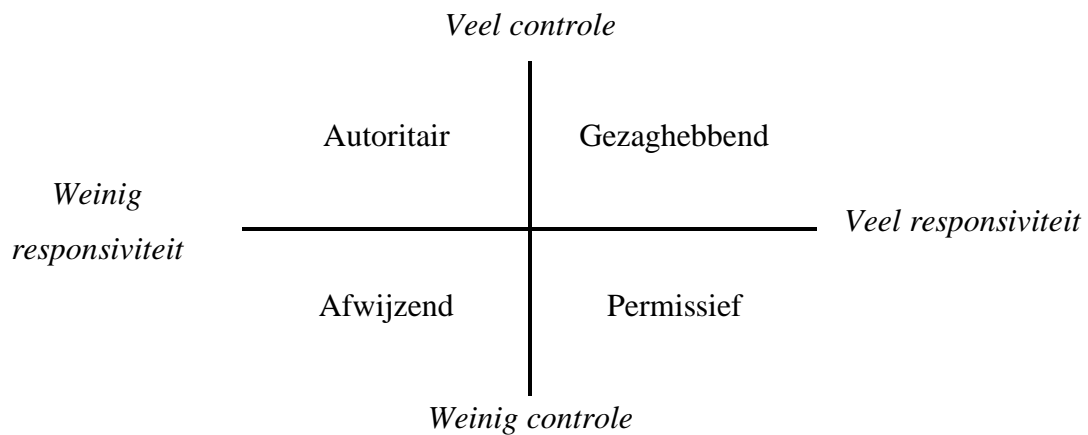
Ongeveer een decennium later voegden Maccoby en Martin (1983) met hun onderzoek binnen de configurationele benadering de 'afwijzende', 'verwaarlozende'- of *onverschillige opvoedingsstijl* aan het rijtje toe. Het gaat hier over ouders die weinig interesse tonen in hun kind. Vaak komt dat door zelf veel aan het hoofd te hebben, zoals een psychische problematiek (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Deze ouders passen niets van controle toe en zijn dan ook erg afwezig voor het kind.

Er is effectief evidentie dat de ene opvoedingsstijl wenselijker is dan de andere. Zo valt aan te raden een onverschillige opvoedingsstijl te vermijden. Jongeren van ouders met deze opvoedingsstijl vertonen de zwakste sociale competentie en schoolresultaten, ervaren veel internaliserende problemen en scoren – op de permissieve opvoedingsstijl na, het hoogst op druggebruik (Lamborn et al., 1991). Hun nadelige uitkomsten op deze facetten blijven daarbij naarmate ze verder opgroeien verergeren, waarbij hun welbevinden verder afzwakt (Steinberg et al., 1994). De permissieve- en autoritaire opvoedingsstijl zijn aan elkaar gewaagd: beiden niet optimaal, maar ze hebben ook hun unieke voordelen. Zo voelen jongeren met autoritaire ouders zich minder competent op persoonlijk en sociaal vlak, maar vertonen ze door de ouderlijke

controle weinig normovertredend gedrag. Omgekeerd voorspellen de warmte en responsiviteit van de permissieve opvoedingsstijl persoonlijk en sociaal welbevinden bij de jongere, maar is er een hogere mate van delinquentie door het ontbreken van gezag (Lamborn et al., 1991). De meest wenselijke manier van opvoeden is de gezaghebbende stijl (Steinberg, 2001). Jongeren van deze ouders genieten van een beter affectief, schools en gedragsmatig functioneren (Lamborn et al., 1991), welk gedurende het verdere opgroeien blijft verbeteren (Steinberg et al., 1994).

Van vier opvoedingsstijlen naar drie opvoedingsdimensies.

Schaefer (1959, 1965a) positioneerde de vier configuraties (autoritaire-, permissieve-, gezaghebbende- en onverschillige of afwijzende opvoedingsstijl) op twee opvoedingsdimensies (zie figuur 1): de dimensie *hoge- versus lage mate van responsiviteit* en de dimensie *hoge- versus lage mate van controle* (Maccoby & Martin, 1983). Een afwijzende opvoeding wordt gekenmerkt door een lage mate aan controle en responsiviteit, een permissieve opvoeding door een lage mate aan controle, maar een hoge mate aan responsiviteit, een autoritaire opvoeding door een hoge mate aan controle, maar een lage mate aan responsiviteit, en een gezaghebbende opvoeding een hoge mate aan zowel controle als responsiviteit.

Figuur 1. De vier opvoedingsstijlen gepositioneerd op twee dimensies

De dimensie responsiviteit verwijst naar vriendelijkheid en warmte, waarbij de ouder de capaciteit heeft om spanningen bij het kind te verzachten door middel van gepaste reacties te geven (Davidov & Grusec, 2006). De dimensie controle verwijst naar

het aangeven van grenzen en regels. Barber en collega's (Barber, 1996; Barber et al., 1994) doopten deze dimensie al gauw om tot de dimensie van *hoge- versus lage gedragsmatige controle*. Dit omdat ze nog een derde dimensie toevoegden die op een andere wijze de hantering van controle betreft: de dimensie van *hoge- versus lage psychologische controle* (Barber, 1996; Barber et al., 1994). Tussen gedragsmatige- en psychologische controle is er een verschil in de manier waarop de controle zich manifesteert en de focus ervan (Barber, 1996). Bij gedragsmatige controle enerzijds houden ouders toezicht op het gedrag van het kind en sturen het bij zodat het kind zich gedraagt volgens de familiale of sociale normen (Scharf & Goldner, 2018). Bij psychologische controle anderzijds poogt de ouder de gedachten, gevoelens en gedrag van het kind te controleren door middel van intrusieve en manipulatieve tactieken (Barber, 1996; Barber & Harmon, 2002).

De verschuiving van een configurationele naar een dimensionele benadering laat toe om de onderliggende processen en gevolgen van opvoeding meer gedetailleerd te bestuderen. Verder zorgt dit ervoor dat het vanuit een ruimere blik kan bekeken worden: opvoeding is niet in hokjes op te splitsen. Dit sluit dan ook aan bij huidige studies die aantonen dat de manier van opvoeden van dag tot dag varieert (Mabbe et al., 2018). Daarnaast hoeft een ouder niet extreem in één van de opvoedingsstijlen te zijn. Een dimensie laat toe dat de stijl van een ouder in het midden ligt, of eerder neigt naar één van de twee polen. De drie zonet besproken opvoedingsdimensies worden sinds het prille begin van de 21e eeuw gebruikt, en zullen vervolgens gekaderd worden binnen de Zelf-Determinatie Theorie (Ryan & Deci, 2017).

Vanuit de Dimensionele Opvoedingsbenadering naar de Zelf-Determinatie Theorie

Na een introductie van de ZDT en de drie basisbehoeften staan in wat volgt de effecten op jongeren van stimulatie en frustratie van de basisbehoeften. Hierop aansluitend wordt gedeeld hoe de negatieve effecten van een opvoeding met veel psychologische controle voor de jongere gemilderd of voorkomen kunnen worden door bevrediging van de behoefte aan autonomie. Dat maakt de verbinding met het volgende deel, over de wisselwerking tussen ouders en jongeren in de opvoeding.

De Zelf-Determinatie Theorie.

De ZDT van grondleggers prof. dr. Edward L. Deci en prof. dr. Richard M. Ryan (Ryan & Deci, 2017) is een brede theorie over motivatie, socialisatie, en persoonlijkheid (Ryan & Deci, 2000a; Vansteenkiste et al., 2010). De theorie biedt een fris en helder kader om bepaalde begrippen vaste definities te geven en zo duidelijkheid in de opvoedingsliteratuur te scheppen. Centraal in de theorie staat het concept van autonomie, ook wel ‘zelf-determinatie’ genoemd. Dit is het universeel significant menselijk vermogen om op vrijwillige basis te handelen (Soenens & Vansteenkiste, 2010, p. 76).

De drie eerder besproken opvoedingsdimensies uit de klassieke opvoedingsliteratuur komen vernieuwd terug in de ZDT, steeds gelinkt aan één van de drie basisbehoeften. Deze drie basisbehoeften zijn onderdeel van De Psychologische Basisbehoeften Theorie. Dat is één van de zes minitheorieën binnen de ZDT (Vansteenkiste et al., 2010). Het verdedigt de idee dat het bevredigen van de drie psychologische basisbehoeften menselijke groei bevordert (Deci & Ryan, 2008; Ryan & Deci, 2000b). Een psychologische basisbehoefte kan beschreven worden als een psychologische voedingsstof die essentieel is voor ieders regulering of aanpassing, integriteit, en groei (Ryan, 1995).

Psychologische basisbehoeften van de mens.

De drie basisbehoeften die het hart van de ZDT vormen, zijn de behoefte aan autonomie (Deci & Ryan, 2000; Ryan & Deci, 2006), aan competentie (Deci, 1975; White, 1959) en aan verbondenheid (Deci & Ryan, 2000, 2014). Het zijn psychologische behoeften, en dus niet fysiologisch zoals de behoefte aan eten, drinken, en slaap (Vansteenkiste et al., 2020). Daarbij zijn de behoeften absoluut noodzakelijk voor het voeden van psychologische groei, integriteit, en welzijn bij de mens (Deci & Ryan, 2000; Vansteenkiste et al., 2020). Dat is de hele evolutie van de mens lang al zo. De drie basisbehoeften zijn dan ook inherent aan de mens, doordat gedrag geassocieerd met de basisbehoeften adaptieve voordelen gaf (Ryan & Deci, 2017; Ryan & Hawley, 2016). Dit betekent dat de basisbehoeften aangeboren zijn en belangrijk blijven gedurende de hele levensloop. Zelfs al worden de basisbehoeften niet noodzakelijk expliciet gewaardeerd of nagestreefd, iedereen geniet voordeel van behoeftebevrediging, en lijdt onder behoeftefrustratie (Ryan et al., 2019; Vansteenkiste

et al., 2006; Vansteenkiste et al., 2019; Yu et al., 2018). De drie psychologische basisbehoeften zijn universeel (Ryan & Deci, 2017; Slemp et al., 2018; Yu et al., 2018).

Het ervaren van *autonomie* betekent het ervaren van psychologische- en keuzevrijheid in wat men doet. Autonomie verwijst hier naar een gevoel van vrijwilligheid, authenticiteit, interne gemotiveerdheid en welwillendheid ten aanzien van de eigen acties, gedachten en gevoelens (Deci & Ryan, 1985; Reeve et al., 2003; Vansteenkiste et al., 2020). Het gaat binnen de ZDT dus niet over zich onafhankelijk voelen, wat een andere invulling van autonomie zou kunnen zijn. In tegendeel: de persoon met een hoge mate aan autonomie kan zich naar eigen wens zowel onafhankelijk als afhankelijk opstellen. *Competentie* betreft het ervaren van een gevoel van effectiviteit in wat men doet en in de interacties met de omgeving (White, 1959). Het maakt dat de persoon zich in staat voelt taken succesvol uit te voeren. De behoefte aan *relationele verbondenheid* is de behoefte aan een warme en hechte band met anderen. Het zich verbonden voelen aan- en significant voelen voor anderen maakt dat de persoon warmte, verbondenheid en zorg ervaart (Vansteenkiste et al., 2020). Ook de ervaring van liefde en zorg door significante anderen draagt hier tot bij (Baumeister & Leary, 1995; Deci & Ryan, 1985).

Bevrediging of frustratie van de basisbehoeften tijdens de opvoeding.

Of de drie basisbehoeften van de mens bevredigd, gefrustreerd of onberoerd gelaten worden, hangt af van dag tot dag, van gebeurtenis tot gebeurtenis (bijvoorbeeld Mabbe et al., 2018). Wel draagt de opvoedingsstijl van een ouder in grote mate hier aan bij. Een opvoedingsstijl die er voor zorgt dat de drie basisbehoeften bij het kind ondersteund en gevoed worden (zoals één met veel autonomie-ondersteuning, structuur en/of relationele steun), leidt tot behoeftebevrediging bij het kind. Een opvoedingsstijl die daarentegen gedurende lange tijd de drie basisbehoeften van het kind niet ondersteunt en voedt of ze rechtuit ondermijnt, actief tegengewerkt of beschadigt (zoals één met veel psychologische controle, chaos en/of afwijzing), zorgt voor behoeftefrustratie bij het kind. Vaak gaat het bevredigen of frustreren van één van de behoeften samen met de bevrediging of frustratie van ze alle drie (Baard et al., 2004; Costa et al., 2019).

De bevrediging van de basisbehoeften betekent voor iedere behoefte afzonderlijk wat anders. Wanneer de behoefte aan autonomie bevredigd wordt, dan ervaart de

persoon een gevoel van authenticiteit en integriteit. De eigen acties, gedachten en gevoelens blijken namelijk echt vanuit zichzelf te komen. Als de persoon zich capabel of doeltreffend voelt in het uitvoeren van een bepaalde taak, en het gevoel heeft zijn vaardigheden nuttig te kunnen gebruiken en uitbreiden, dan is de behoefte aan competentie bevredigd. De behoefte aan verbondenheid is voldaan wanneer de persoon contact maakt met anderen, zich belangrijk voelt voor anderen en zo warmte, binding en zorg ervaart (Vansteenkiste et al., 2020).

De voordelen van de bevrediging van de drie basisbehoeften gelden voor alle geslachten, leeftijden, persoonlijkheden, nationaliteiten, culturele- en etnische achtergronden en socio-economische statussen (Benita et al., 2020; Froiland et al., 2019; Henning et al., 2019; Mabbe et al., 2016; Mackenzie et al., 2018; Rodríguez-Meirinhos et al., 2020). Het zorgt voor een gelukkiger leven en promoot psychologische groei (Ryan, 1995; Ryan & Deci, 2000b). Daarbij kunnen ze ongelimiteerd bevredigd worden, wat leidt tot steeds meer groei en welbevinden (Deci & Ryan, 2000; Vansteenkiste et al., 2010). Het bevredigen van de drie basisbehoeften blijkt zelfs belangrijker te zijn voor het welzijn van de mens dan leven in een veilige omgeving of zich financieel veilig voelen (Chen et al., 2015). Ook schenkt het de mens veerkracht (Vansteenkiste & Ryan, 2013), welk vooral gevoed wordt door het ontvangen van een responsieve, behoefte-ondersteunende opvoeding tijdens de kinderjaren (Deci & Ryan, 2000; Masten & Tellegen, 2012). Welzijn wordt niet enkel op lange termijn door behoeftebevrediging gecreëerd: zelfs dag tot dag schommelingen in behoeftebevrediging hangen samen met schommelingen in welbevinden (Mabbe et al., 2018). Het werkt dan ook om na een vermoeiende werkdag te herstellen door een behoeftebevredigende activiteit uit te voeren om tot ontspanning te komen (van Hooff & Geurts, 2014).

De frustratie van de behoeften betekent ook voor elke behoefte afzonderlijk wat anders. Wanneer de behoefte aan autonomie gefrustreerd is, dan voelt de persoon interne druk of zelfs conflict. De persoon kan bijvoorbeeld de ervaring hebben in een richting te worden geduwd die niet strookt met wat die zelf wil. Als de persoon zich ondoeltreffend of zelfs gefaald of hulpeloos voelt, dan is de behoefte aan competentie gefrustreerd. De behoefte aan verbondenheid is gefrustreerd wanneer de persoon sociale vervreemding, exclusie of eenzaamheid voelt (Vansteenkiste et al., 2020).

Behoeftefrustratie is niet hetzelfde als behoefteprivatie. Bij deprivatie blijft de bevrediging van de behoeften uit: de bevrediging wordt belemmerd, afgeremd, geblokkeerd of verhinderd. Bij frustratie gaat het over het actief ondermijnen, tegenwerken, beschadigen, of dwarsbomen van behoeftebevrediging (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Een lage mate van of geen behoeftebevrediging betekent dus niet persé behoeftefrustratie. Behoeftefrustratie houdt wel een lage mate van behoeftebevrediging in (Vansteenkiste & Ryan, 2013).

Als de basisbehoeften gefrustreerd zijn, dan functioneren mensen niet-optimaal en zitten ze niet goed in hun vel (Ryan & Deci, 2000b). De mens is dan kwetsbaarder voor psychopathologische problematieken zoals burn-out, eetstoornissen, negatief affect en defensief gedrag (Bartholomew et al., 2011; Jang et al., 2016; Kindt et al., 2016; Teixeira et al., 2018; Trépanier et al., 2016; Vanhee et al., 2016; Vansteenkiste & Ryan, 2013). Net zoals bij behoeftebevrediging kan de frustratie van behoeften op de dag zelf een direct effect hebben: de persoon is slecht gehumeurd of heeft ‘niet diens dag’.

De drie basisbehoeften in relatie tot de drie opvoedingsdimensies.

Aan de behoefte aan verbondenheid kan de opvoedingsdimensie *relationele steun versus afwijzing* (vergelijkbaar met responsiviteit) gerelateerd worden. Met betrekking tot de behoefte aan competentie, is er de opvoedingsdimensie *structuur versus chaos* (vergelijkbaar met gedragsmatige controle). Ten slotte is er gerelateerd aan de behoefte aan autonomie de opvoedingsdimensie *autonomie-ondersteuning versus psychologische controle* (vergelijkbaar met psychologische controle).

Structuur bevordert competentie, in tegenstelling tot chaos.

Aan de positieve kant van de opvoedingsdimensie die de behoefte aan competentie kan ondersteunen, staat het bieden van structuur. Ouders die in hoge mate structuur hanteren, komen in hun handelen overeen met de kenmerken van gedragsmatige controle (Grolnick & Pomerantz, 2009). Ze communiceren namelijk duidelijke en consistente verwachtingen, regels, en grenzen naar het kind toe. Daarbij houden ze toezicht op het gedrag van het kind om te zien of de regels nageleefd worden. Als de afgesproken regels overtreden worden, dan passen ze gepaste disciplinaire maatregelen toe (Barber & Harmon, 2002; Barber & Xia, 2013; Grolnick et al., 1997). Verder bieden deze ouders hulp op maat wanneer kinderen zich bezighouden met een

taak of een beslissing nemen, en geven ze positieve informationele feedback. Ook bieden ze het kind uitdagingen aan en drukken ze actief hun vertrouwen in het vermogen van het kind om deze tot een goed einde te brengen uit. Tenslotte helpen ze bij het ontwikkelen van de zelfreflectie van het kind (Reeve, 2002). Door structuur aangeboden te krijgen, beheersen kinderen enige voorspelbaarheid en een gevoel van persoonlijke doeltreffendheid om uitdagingen aan te gaan en om instrumentele acties competent uit te voeren (Soenens & Vansteenkiste, 2010).

In tegenstelling tot het bieden van structuur, formuleren chaotisch handelende ouders hun verwachtingen onduidelijk en verwarrend, en volgen zij het kind in het uitvoeren van bepaalde verwachtingen gebrekkig of onregelmatig op (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Dat brengt het kind in een onduidelijke en onvoorspelbare situatie; aan het lot overgelaten. Ook bieden ouders die chaotisch handelen onvoldoende hulp en zijn ze minder beschikbaar, waardoor het kind problemen zelf moeten oplossen. Daarnaast stemmen chaotisch handelende ouders taken niet goed af op het niveau van het kind. Het kind wordt daardoor onvoldoende geprikkeld, of net overdonderd door taken die diens capaciteiten te boven gaan (Vansteenkiste & Soenens, 2019).

Relationele steun bevordert verbondenheid, in tegenstelling tot afwijzing.

De positieve kant van de opvoedingsdimensie die de behoefte aan verbondenheid bevordert, is het bieden van relationele steun. Fysieke aanwezig- en betrokkenheid dragen bij aan de verbondenheid met het kind (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Ook samen leuke activiteiten doen zoals samen spelen of met het hele gezin erop uit gaan, dragen bij aan een warme band (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Daarnaast zijn ouders die relationele steun bieden opmerkzaam: Ze kunnen inschatten wat een bepaalde situatie teweeg kan brengen bij het kind, en hier op anticiperen door het kind bijvoorbeeld voor te bereiden (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Als het kind toch in een lastige situatie terechtkomt, dan is de ouder responsief door steun en troost te bieden. Deze responsiviteit draagt bij aan een veilige hechting van het kind (Ainsworth et al., 1978; Ainsworth & Bell, 1970; Bowlby, 1988). Een kind dat veilig gehecht is aan de ouder durft en wordt ondersteund te exploreren, en ziet de ouder als een veilige haven waar het altijd terecht kan (Ainsworth et al., 1978; Ainsworth & Bell, 1970). Een veilige hechting met de ouder brengt (in een Westerse maatschappij) een wederzijds aanhankelijke relatie tussen ouder en kind (Baumrind, 1996).

Aan de andere kant van de dimensie staat afwijzing. Hierbij is er een afwezigheid van relationele steun en zodus sprake van kilheid of emotionele verwaarlozing. Ouders kunnen dan geneigd zijn kinderen te bekritisieren of te straffen op momenten dat ze het meeste steun nodig hebben (Baumrind, 1996), en zo onvoldoende responsief zijn. Indien er veel negatief affect is vanuit ouders, verzetten kinderen zich en vertonen ze vijandige agressie (Grusec & Lytton, 1988; Olweus, 1980).

***Autonomie-ondersteuning bevordert autonomie, in tegenstelling tot
psychologische controle.***

Een autonomie-ondersteunende aanpak handelt over hoe onafhankelijkheid én afhankelijkheid (en niet over welke van de twee) gestimuleerd worden. Deze aanpak kan dan ook benoemd worden als het aanmoedigen van het vrijwillig functioneren van het kind (Soenens & Vansteenkiste, 2010). Deze ouders gaan dus niet hun eigen visies opleggen en doordrukken door het kind tot onafhankelijkheid te dwingen wanneer zij dit willen, of door bijvoorbeeld overbeschermend op te treden en zo afhankelijkheid op te eisen. Autonomie-ondersteunende ouders gaan in dialoog met het kind om het kind inbreng te geven. Dat doen ze door te onderhandelen, keuzes aan te bieden, en het kind te stimuleren om initiatief te nemen (Soenens et al., 2007). Indien er geen keuze of onderhandeling aangeboden kan worden, dan geven de ouders een betekenisvolle reden voor hun regels, taken, of vragen (Deci et al., 1994; Jang, 2008). Stel dat de mening van het kind afwijkend is van die van de ouder, dan probeert de ouder zo goed mogelijk de waarde en reden van het perspectief van het kind in te schatten en erkennen (Deci et al., 1994), zonder er per se aan te conformeren. Ook onderkennen ze de gevoelens die komen kijken op de weg naar meer onafhankelijkheid (Vansteenkiste & Soenens, 2019), en volgen ze hier het ritme van het kind in. Dit vanuit de filosofie dat het kind naarmate het groeit zich spontaan verder ontwikkelt zonder dat als ouder volledig te moeten sturen (Landry et al., 2008). Verder zorgt de ouder voor taakplezier, en wakkeret deze de intrinsieke motivatie van het kind aan. Dat kan door zich in te leven in het perspectief en de mogelijkheden van het kind (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Ook is uitnodigende en informerende taal kenmerkend voor een ouder die het vrijwillig functioneren van het kind ondersteunt (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Er wordt dan niet met ‘moeten’ tegen het kind gesproken, maar met woorden zoals ‘vragen’, ‘voorstellen’, en ‘proberen’.

De taal van psychologische controle is heel wat anders. De ouder maakt hier gebruik van psychologische tactieken die inspelen op de gevoelens van het kind en het kind van binnenuit onder druk zetten (Vansteenkiste & Soenens, 2019), zoals het induceren van schuld, angst en schaamte en het hanteren van voorwaardelijke aandacht of liefde (Barber, 1996; Barber & Harmon, 2002). De psychologisch controlerende tactieken zijn indringend en niet-responsief ten aanzien van de psychologische en emotionele ontwikkeling of noden van de jongere (Barber, 1996; Maccoby & Martin, 1983), en opdringerig en manipulatief voor de gedachten, gevoelens, en gehechtheid aan de ouders (Barber & Harmon, 2002). De verschillende strategieën worden gehanteerd om doelstellingen van de ouder door te drukken en de ouder-kindrelatie te manipuleren. Er wordt dus geen rekening gehouden met het perspectief van het kind: de agenda van de ouder gaat voor. Door het kind zelf worden de strategieën als intrusief en controlerend ervaren (Barber & Harmon, 2002). Ook belemmeren ze de ontwikkeling van autonomie waardoor het kind zich niet als individu los van de ouder kan realiseren (Barber et al., 2005; Hauser, 1991; Hauser et al., 1984). Verder wordt de ouder die veel psychologische controle gebruikt gekenmerkt door bezitterigheid, overbescherming, negatieve evaluatie, strengheid en straffen (Schaefer, 1965a, 1965b).

Effecten van autonomie-ondersteuning en psychologische controle op jongeren.

Een algemeen autonomie-ondersteunende opvoeding vormt een buffer voor momenten waarop de ouder bij conflict of frustratie psychologisch controlerend optreedt. De jongere reageert hier constructiever op dan jongeren die opgroeien in een thuis waar er over het algemeen psychologisch controlerend opgevoed wordt (Van Petegem, Zimmer-Gembeck, et al., 2017). Een autonomie-ondersteunend gezinsklimaat zorgt er ook voor dat de jongere meer en gemakkelijker autonomie-bevrediging ervaart in situaties die dat potentieel bieden. Adolescenten komen dus in een opwaartse spiraal van autonomie-bevrediging terecht: veel autonomie-bevrediging maakt gevoelig voor nog meer autonomie-bevrediging (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Tenslotte zorgt een opvoeding die hoog scoort op autonomie-ondersteuning er voor dat de positieve effecten van structuur zich nog beter profileren (Reeve, 2002; Sierens et al., 2009).

Vele studies toonden reeds aan dat psychologische controle van de ouder leidt tot internaliserende problemen bij de jongere (Barber, 1996; Barber et al., 1994; Barber et

al., 2005; Scharf & Goldner, 2018; Soenens & Vansteenkiste, 2010), met depressie symptomen als koploper (Barber, 1996; Barber et al., 2005; Barber & Harmon, 2002; El-Sheikh et al., 2010; Soenens et al., 2008; Soenens et al., 2012). Ook angst, een hoog gevoel van zelfverantwoordelijkheid, het opbiechten van eigen acties, en een indirecte of ingehouden uiting van agressie hangen samen met een psychologisch controlerende opvoeding (Becker, 1964; Bögels & Brechman-Toussaint, 2006; Nanda et al., 2012; Seibel & Johnson, 2001). Dit kan nog aangevuld worden met verminderde zelfzekerheid, een laag zelfbeeld en het passief uiten, inhouden of overcontroleren van eigen karaktertrekken (Bean et al., 2003; Beavers, 1982; Givertz & Segrin, 2014; Soenens et al., 2005; Soenens et al., 2009). Psychologische controle kan ook gelinkt worden aan externaliserende problemen (Scharf & Goldner, 2018; Soenens & Vansteenkiste, 2010), zoals delinquent gedrag (Barber, 1996; Pettit et al., 2001). Dat verband is mogelijks explicieter voor de relatie tussen moeder en zoon (Barber, 1996). Verder kunnen antisociaal gedrag (Li et al., 2015), of problematisch internetgebruik (Li et al., 2013) bij de jongere ontstaan door een psychologisch controlerende ouder. Schoolresultaten leiden er eveneens onder: Wanneer er psychologische controle is, dan heeft de jongere vaak slechtere resultaten en een minder goede prestatie (Aunola & Nurmi, 2004; Bean et al., 2003; Wang et al., 2007). Relaties met anderen lopen eveneens stroef wanneer de jongere met een psychologisch controlerende stijl opgevoed wordt. De stijl moedigt interactie met anderen niet aan (Baumrind, 1965, 1978; Hauser, 1991; Hauser et al., 1984). Zo wordt afhankelijkheid gepromoot, het proces van individualisatie tegengehouden, en het zelfbewustzijn van de jongere geïnvaleerd (Barber & Harmon, 2002; Soenens et al., 2010; Soenens & Vansteenkiste, 2010). Zich terugtrekken uit sociale relaties (Baumrind, 1967; Baumrind & Black, 1967), het hebben van sociale problemen (Gaertner et al., 2010; Y. Li et al., 2011; Nelson et al., 2006), last van algemene sociale angst (Loukas et al., 2005), of relationele agressie (Hart et al., 1998; Nelson & Crick, 2002) kunnen zich dan voordoen. Daarbij wordt het allemaal nog moeilijker doordat ze weinig steun van anderen krijgen (Karavasillis et al., 2003), en zich ongemakkelijk voelen en terugtrekken uit therapeutische relaties (Soucy & Larose, 2004). Als er meer specifiek gekeken wordt naar het effect van psychologische controle op de drie basisbehoeften, blijkt dat jongeren die opgroeien in een psychologisch controlerend gezinsklimaat minder ontvankelijk zijn voor

behoeftebevrediging (Van Petegem, Zimmer-Gembeck, et al., 2017). Bovendien wordt primair de behoefte aan autonomie ingeperkt ten gevolge van psychologische controle, doordat de stijl de jongere in bepaalde richtingen duwt (Soenens & Vansteenkiste, 2010). De kritiek die psychologisch controlerende ouders geven op de jongere zorgt voor frustratie van de behoefte aan competentie (Soucy & Larose, 2000). Ook de behoefte aan verbondenheid eindigt in mineur, door de voorwaardelijke liefde die de ouder hanteert.

De mediërende rol van de basisbehoeften tussen psychologische controle en schadelijke uitkomstvariabelen bij jongeren.

De effecten van autonomie-ondersteunend of psychologisch controlerend opvoeden blijken niet rechtstreeks door deze opvoedingswijzes te komen. Er is een tussenstap. Namelijk, een autonomie-ondersteunende opvoeding zorgt voor de bevrediging van de behoefte aan autonomie, waardoor de positieve effecten tot stand komen. Een opvoeding van psychologische controle zorgt voor de frustratie van de behoefte aan autonomie, hetgeen zorgt voor de negatieve effecten (Costa et al., 2016; Soenens & Vansteenkiste, 2010; Vansteenkiste et al., 2005).

Behoeftebevrediging en -frustratie dienen zodus als mediator. Als de jongere voldoende bevrediging van de behoefte aan autonomie ontvangt, dient dat als buffer tegen de schadelijke gevolgen van psychologische controle (Vansteenkiste & Ryan, 2013).

Een Bi-directioneel Perspectief: Tweerichtingsverkeer in de Opvoeding

Psychologische controle leidt tot internaliserende en externaliserende problemen bij jongeren (Scharf & Goldner, 2018; Soenens & Vansteenkiste, 2010), hetgeen via de mediator behoeftefrustratie gaat (Costa et al., 2016). Wat ook blijkt, is dat de internaliserende problemen door psychologische controle een vermeerdering van psychologische controle geven (Albrecht et al., 2007). Evenzeer voor externaliserende problemen geldt deze vicieuze cirkel. Hoe meer de jongere het gevoel heeft dat de ouder psychologisch controleert, hoe meer agressie en regelovertreding er bij de jongere opspeelt, en hoe meer er vervolgens psychologische controle wordt toegepast (Janssens et al., 2017). Ook de recente meta-analyse van Pinquart (2017) toonde dit wederkerig effect aan tussen externaliserend gedrag en psychologische controle.

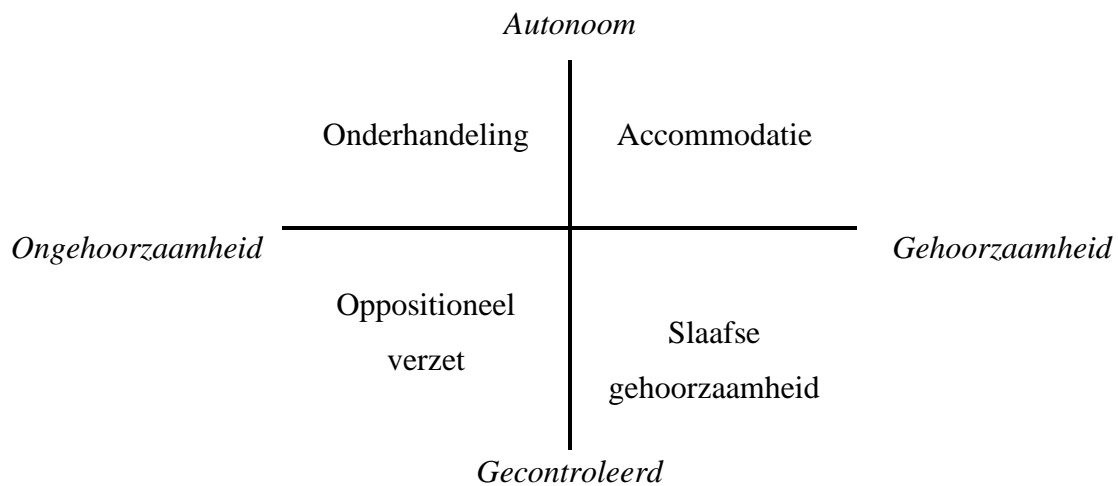
Dit suggereert dat ouder-adolescentrelaties een tweerichtingsverkeer zijn en vanuit een bidirectioneel perspectief bekeken moeten worden. Naast de rol van opvoeding, kan dus ook de actieve rol van de adolescent mee in kaart gebracht worden. Eén manier waarop de rol van de adolescent tot uiting komt, is door hoe deze omgaat met autonomiefrustratie ten gevolge van psychologische controle.

Omgaan met autonomiefrustratie ten gevolge van psychologische controle.

Skinner en collega's onderscheiden vier copingstrategieën die jongeren kunnen hanteren voor omgaan met autonomiefrustratie, waaronder theoretisch twee adaptieve strategieën (accommodatie en onderhandelen) en twee theoretisch eerder maladaptieve strategieën (oppositieel verzet en slaafse gehoorzaamheid) (Skinner et al., 2003; Skinner & Edge, 2002; Skinner & Zimmer-Gembeck, 2007).

Deze copingstrategieën kunnen gesitueerd worden op twee dimensies (zie figuur 2). De eerste dimensie is deze van *gecontroleerde motivatie versus autonome motivatie*. Bij gecontroleerde of ook wel gedwongen motivatie onderneemt het kind zaken vanuit een druk. Dat kan zowel interne als externe druk zijn. De gecontroleerde copingstrategieën komen voort uit behoeftefrustratie (Haerens et al., 2015). Bij autonome motivatie onderneemt het kind vanuit een eigen wil en is diens beslissing meer reflectief en weloverwogen (Vansteenkiste & Soenens, 2019). De tweede dimensie is die van *gehoorzaamheid versus ongehoorzaamheid*. Bij gehoorzaamheid werkt het kind mee of doet het wat wordt gevraagd, terwijl het bij ongehoorzaamheid dit weigert.

Met het situeren van de copingstrategieën op de dimensies, kan gesteld worden dat accommodatie een autonome gehoorzaamheid is, slaafse gehoorzaamheid een gecontroleerde gehoorzaamheid, oppositieel verzet een gecontroleerde ongehoorzaamheid en onderhandeling een autonome ongehoorzaamheid.

Figuur 2. De vier copingstrategieën gepositioneerd op twee dimensies

Vier copingstrategieën.

Bij de copingstrategie *oppositieel verzet* zal de jongere alles wat de ouder vraagt botweg afwijzen, negeren, of het tegenovergestelde ervan doen (Deci & Ryan, 1985; Vansteenkiste et al., 2014). Omdat de motivatie hier puur het afzetten tegen ouderlijk gezag of ouderlijke druk inhoudt, wordt oppositieel verzet gezien als een opstandige, niet-autonome copingstrategie. Een tweede niet-autonome copingstrategie is die van *slaafse gehoorzaamheid*. De jongere doet dan wat er verwacht of gevraagd wordt, weliswaar niet omdat die het zelf wil. De jongere ziet namelijk geen ander optie dan zich slaafs over te geven aan de eisen van de ouder. De eigen persoonlijke voorkeuren worden opzij gezet om rigide te gehoorzamen (Skinner & Edge, 2002; Zimmer-Gembeck & Skinner, 2011). Studies toonden aan dat deze twee copingstijlen tot internaliserende en externaliserende problemen bij jongeren leiden (Van Petegem et al., 2015).

Twee andere copingstrategieën hebben wel een autonome basis, en worden in de literatuur als adaptieve manieren om met autonomiefrustratie om te gaan gezien (Skinner et al., 2003). Bij de strategie *accommodatie* stelt de jongere zich flexibel op, en worden de eigen doelen en prioriteiten aangepast. Deze aanpassing zorgt ervoor dat de vragen en eisen van de ouder binnen de wil van de jongere passen. Daardoor gehoorzaamt de jongere vrijwillig aan de ouder (Brandtstädter & Rothermund, 2002; Compas et al., 2001; Morling & Evered, 2006). De vierde copingstrategie, waar deze

masterthesis zich op focust, is *onderhandelen*. In dat geval is de adolescent ongehoorzaam vanuit persoonlijke overtuigingen en waarden, gegrond door goede argumenten. De adolescent stelt de inhoud van een regel ter discussie, zonder de persoon die de regel geeft af te keuren (hetgeen wel bij oppositioneel verzet gebeurt). Als de jongere in onderhandeling gaat, dan probeert die door middel van een constructieve dialoog een consensus te vinden (Parkin & Kuczynski, 2012; Skinner & Edge, 2002), overtuigd te worden van het nut en voordeel van de geïntroduceerde regel, ofwel de autoriteitsfiguur te overtuigen van een volwaardig alternatief (Vansteenkiste & Soenens, 2019).

Wat betreft de antecedenten van deze copingstijlen, werd vooral gekeken naar de rol van opvoeding. Meerdere studies toonden aan dat een psychologisch controlerende opvoeding oppositioneel verzet en slaafse gehoorzaamheid in de hand werkt en negatief correleert met onderhandeling en accommodatie (Brenning et al., 2019; Chen et al., 2016; Flamant et al., 2020; Van Petegem et al., 2015; Van Petegem et al., 2017). Psychologisch controlerend ouderschap creëert dan ook een omgeving waarin weinig ruimte is voor de mening van de adolescent (Barber, 1996). Een autonomie-ondersteunende opvoeding is daarentegen positief geassocieerd met accommodatie en onderhandeling (Flamant et al., 2020; Grolnick, 2003; Van Petegem et al., 2017; Vansteenkiste et al., 2014).

Mediërende en modererende rol van copingstrategieën tussen psychologische controle en uitkomstvariabelen bij jongeren.

Flamant en collega's (2020) voerden recent onderzoek naar de rol van oppositioneel verzet, slaafse gehoorzaamheid en onderhandeling in de effecten van psychologisch controlerend ouderschap. Zoals verwacht speelden de twee gecontroleerde copingstijlen een disfunctionele rol in de effecten van psychologische controle door de moeder. Oppositioneel verzet bleek gedeeltelijk de oorzaak te zijn van de associatie tussen psychologisch controlerend moederschap en externaliserende problemen bij de adolescent, op het between-person niveau. Met andere woorden rapporteerden adolescenten die meer psychologisch controlerend ouderschap ervaarden in vergelijking met andere adolescenten meer oppositioneel verzet, waarbij (vermoedelijk) dit verzet het risico op externaliserende problemen bij de adolescent verhoogt. Daarnaast suggereerden de bevindingen dat oppositioneel verzet de associatie

tussen psychologisch controlerend moederschap en externaliserende problemen bij de adolescent verergert. Slaafse gehoorzaamheid vertoonde ook een modererend effect. De associatie tussen psychologisch controlerend moederschap en internaliserende problemen bij de adolescent was namelijk sterker bij adolescenten die een hoge mate van slaafse gehoorzaamheid (dat gekenmerkt wordt door piekeren, zelfverwijt en dwangmatige conformering) rapporteerden. Meer slaafse gehoorzaamheid leek dus de effecten van psychologische controle op internaliserende problemen te verergeren.

De strategie van onderhandelen werd geacht positieve effecten met zich mee te brengen aangezien het als adaptieve copingstrategie werd geprofileerd (Skinner et al., 2003). Onderhandeling associeerde inderdaad negatief met externaliserende problemen bij adolescenten die meer maternale psychologische controle rapporteerden dan andere adolescenten. Dat suggereert dat onderhandeling de schadelijke effecten van psychologische controle mogelijk kan verlichten. Desondanks botste het onderzoek ook op een merkwaardige vaststelling: Wanneer de adolescent diens moeder als meer psychologisch controlerend ervoer dan gewoonlijk en wanneer deze rapporteerde zelf meer te onderhandelen dan gewoonlijk, bleek onderhandeling de internaliserende problemen door psychologische controle bij adolescenten te versterken.

De ene onderhandeling is de andere niet.

Vanwege de onverwachte schadelijke uitkomst van onderhandeling, wordt deze copingstijl in deze masterproef nader bekeken. Deze effecten van onderhandeling hangen waarschijnlijk af van verscheidene factoren. De ene onderhandeling is namelijk de andere niet. In deze masterproef wordt de rol van het onderwerp van de onderhandeling bevestigd. Om onderscheid te maken tussen verschillende onderhandelingsonderwerpen, wordt in deze masterproef de sociaal-cognitieve domeintheorie (Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) geraadpleegd.

De vier domeinen van de sociaal-cognitieve domeintheorie.

De sociaal-cognitieve domeintheorie (ook wel 'sociale domeintheorie'; Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) onderscheidt vier domeinen van sociale kennis. Dat zijn het moreel-, conventioneel-, prudentieel- en persoonlijk domein. De vier domeinen variëren in de mate waarin gedragsregels al dan niet context-gebonden, autoriteitsafhankelijk, en inherent goed of slecht zijn. Dat wil zeggen dat sommige

gedragsregels overall gelden en sommige enkel in bepaalde situaties, en dat gedragsregels universeel, cultureel, of individueel te bepalen zijn.

Dat u anderen fysiek en psychologisch geen pijn mag doen, en dat u rechtvaardig moet zijn in wat u doet zijn bijvoorbeeld universele regels waar niet veel over te discussiëren valt. Dit soort zaken behoren volgens de sociale domeintheorie tot het *moreel domein* (Smetana, 2006). Voorbeelden hiervan zijn niet liegen, niet slaan, en beloftes nakomen (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Het gaat vooral over anderen geen kwaad aandoen. Dit soort gedragingen staan los van een autoriteit of context die deze regels zou opleggen. Iedereen beoordeelt de regels als inherent goed. De regels en normen uit het *conventioneel domein* zijn daarentegen wel context-gebonden en autoriteitsafhankelijk. Het zijn verwachtingen die op basis van consensus onder elkaar vastgelegd worden. Ieder huishouden kan daar in verschillen, en diens eigen gewoontes hebben. Zo een regel kan bijvoorbeeld helpen bij het afwassen zijn, op zondagvoormiddag met het gezin brunchen, of niet met de mond vol eten praten. Dit soort sociale verwachtingen zijn niet inherent goed of slecht. Daardoor kunnen ze veranderen of bediscussieerd worden door nieuwe inzichten over wat wel en niet kan. De conventionele regels dienen vooral om samenleven efficiënt en vlot te laten verlopen (Smetana, 2006). Het *prudentieel domein* handelt over zaken die gunstig of ongunstig zijn voor de veiligheid en gezondheid. Deze regels zijn afhankelijk van autoriteiten, want ze worden door hen opgelegd (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Zo verbieden sommige scholen ongezonde tussendoortjes op de speelplaats, of leggen overheden maatregelen op die voorkomen dat burgers besmet geraken met een schadelijk virus. Het vierde domein is het *persoonlijk domein*. Hier komt er geen autoriteit aan te pas: de regels, normen en waarden zijn puur persoonsgebonden. De enige die er de gevolgen van draagt, is dus degene die de acties zelf doorvoert. Het domein gaat over persoonlijke voorkeuren en keuzes met betrekking tot het eigen lichaam, de eigen privacy en keuzes in vrienden en vrijetijdsactiviteiten (Nucci, 1996, 2001; Nucci & Turiel, 2000). Dit domein is belangrijk voor de ontwikkeling van autonomie en uniciteit (Nucci, 2001). Het zorgt dat de jongere grenzen kan trekken tussen zichzelf en anderen, en tussen zichzelf en de sociale wereld (Nucci, 2001; Smetana, 2006). Onderwerpen die binnen het persoonlijk domein vallen, worden meer voor onderhandeling toegelaten met

plaats voor de autonomie van de jongere dan onderwerpen die binnen de andere domeinen vallen (Nucci & Weber, 1995).

Onderhandelen over de verschillende domeinen.

De opdeling van de domeinen is niet arbitrair, want de sociale kennis die kinderen opbouwen wordt van nature opgedeeld in aparte domeinen. Zo kan een driejarig kind onderscheiden welke regels een morele en zodus universele waarde hebben, en welke regels enkel thuis of in de klas gelden (Smetana et al., 2018). Ook wees onderzoek uit dat adolescenten morele, conventionele en prudentiële zaken empirisch verschillend zien van persoonlijke zaken (Hasabe et al., 2004; Smetana & Daddis, 2002). Toch, het opdelen van sociale regels en normen is niet altijd eenduidig. Doordat zaken onder meerdere domeinen kunnen vallen, kan de discussie hevig oplopen omtrent wie erover mag beslissen. Dit zijn dan onderwerpen die multifaceted zijn.

Meestal gaat de onenigheid over of een onderwerp onder het persoonlijk domein versus onder het conventionele of prudentiele domein valt (Smetana et al., 2005). Dat komt mogelijks doordat adolescenten al sneller zaken binnen het persoonlijke domein plaatsen dan ouders (Smetana et al., 2005). Naarmate kinderen en jongeren ouder worden, zien zij immers steeds meer tot het persoonlijke domein behoren (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Zo kan een ouder vinden dat het zetten van een piercing nog onder het conventioneel of prudentieel domein valt, terwijl dit voor de adolescent al onder het persoonlijk domein valt. Met deze verschillende visies kunnen onderhandelingen moeizaam verlopen.

Wanneer een onderwerp voor de adolescent onder het persoonlijk domein valt maar voor de moeder niet, dan kan dit nare gevolgen hebben voor de adolescent. Wanneer het kind namelijk geen autonomie krijgt over zaken die tot het persoonlijke en/of multifaceted domein horen, kan dit de ontwikkeling van gevoelens van competentie en identiteit verhinderd worden (Smetana et al., 2004; Smetana & Daddis, 2002), en leiden tot depressie (Eccles et al., 1996). Ook leidt het tot internaliserende problemen bij de adolescent (Eagleton et al., 2016; Manzi et al., 2012; Qin et al., 2009; Smetana et al., 2004).

Het perspectief van de ouder van een onderhandeling met het adolescente kind.

Om de bidirectionele effecten van onderhandelen te kunnen begrijpen, is het belangrijk om ook zicht te hebben op hoe de ouder onderhandelen met het adolescente kind ervaart. Wat is een onderhandeling voor de ouder? Wat voor gevoelens roept een onderhandeling voor de ouder op? Wanneer staat de ouder open voor een onderhandeling en wanneer niet? Deze masterproef tracht via semigestructureerde interviews de onderzoeksvraag te beantwoorden wat moeders hun beleving is van onderhandelingen met hun adolescente kind. Om de beleving van de moeders te begrijpen worden de ZDT (Ryan & Deci, 2017) en Psychologische Basisbehoeften Theorie (Deci & Ryan, 2008; Ryan & Deci, 2000b) gebruikt als theoretisch kader. In deze masterproef wordt één factor uitgelicht en diepgaand besproken, namelijk hoe het onderwerp van een onderhandeling bijdraagt aan de moeders' beleving van onderhandelingen met haar adolescente kind. Hiervoor wordt de sociaal-cognitieve domeintheorie (Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) gebruikt als theoretisch kader.

Methode

Opzet

De bedoeling van dit onderzoek was om moeders hun beleving van onderhandelingen met hun adolescente kind te onderzoeken. Om deze beleving nauwkeurig en explorerend te onderzoeken, werd er gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Het aantal van vijftien participanten werd daarvoor gerekruteerd, zodat er ruimte was om voldoende participanten gedetailleerd te beluisteren en de antwoorden kwalitatief te analyseren. Deze participanten namen vrijwillig deel aan de studie met de bereidheid een rijke beschrijving van hun belevingswereld te delen. Daarvoor werd telkens aan de participant een locatiekeuze overgelaten, zodat deze zich op haar gemak voelde tijdens de afname van het interview. Er werd gekozen voor een semigestructureerd interview om de beleving van de moeders volgens een consistente procedure zo nauwkeurig mogelijk te beluisteren.

Steekproef

In totaal namen vijftien moeders deel aan de studie. Alle data werd handmatig geanonimiseerd om de identiteit van de participanten te beschermen. De descriptieve informatie van de 15 deelnemende moeders wordt voorgesteld in tabel 1. De leeftijden van de moeders varieerden van 41 tot 53 jaar, met een gemiddelde van 46,33 jaar. Tien van de vijftien moeders woonden samen met de vader van de adolescent waarover het afgenomen interview ging. Acht van hen waren met de vader getrouwd. De andere vijf moeders waren gescheiden van of niet meer samenwonend met de vader van de adolescent. Vier van deze vijf moeders woonden met de jongere volgens een co-ouderschap regeling, één van hen had de jongere permanent bij haar inwonend. Veertien moeders hadden meer dan één kind die ook bij hen inwoonden, en twaalf moeders woonden samen met een partner.

De leeftijden van de adolescenten als onderwerp van het interview varieerden van 13 tot 16 jaar, met een gemiddelde van 14,6 jaar. Vijf van de adolescenten waren jongens, de overige tien meisjes. Vier van de adolescenten waren het eerste kind van de moeder, zeven van de adolescenten het jongste kind.

Materiaal

Om de data te verzamelen werden semigestructureerde interviews gebruikt. Deze bestonden uit een reeks vooraf vastgelegde open vragen die fenomenologisch van aard waren, en werden aangevuld met unieke bijvragen die eveneens ingingen op de persoonlijke beleving van de moeders. De vastgelegde vragen werden ontwikkeld door de promotor en begeleider van dit onderzoek (zijnde professor doctor in de ontwikkelingspsychologie Bart Soenens en doctoraatsstudent aan de vakgroep ontwikkelings-, persoonlijkheids- en sociale psychologie Nele Flamant). In bijlage 1 kan de leidraad van de interviews bekeken worden.

Tabel 1

Informatie over de participanten, met de besproken adolescent van de participant in vet gedrukt

	Leeftijd moeder	Geslacht adolescent	Leeftijd adolescent	Relatie met vader van de adolescent	Gezinssamenstelling
Interview 1	42 jaar	♂	14 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, zoon (14 jaar)
Interview 2	44 jaar	♀	13 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, zoon (20 jaar), zoon (18 jaar), zoon (16 jaar), zoon en dochter (13 jaar)
Interview 3	45 jaar	♀	15 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, dochter (18 jaar), dochter (15 jaar)
Interview 4	44 jaar	♀	15 jaar	Gescheiden (co-ouderschap)	Moeder, dochter (15 jaar), zoon (13 jaar)
Interview 5	41 jaar	♀	15 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, zoon (17 jaar), zoon en dochter (15 jaar)
Interview 6	46 jaar	♀	15 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, dochter (21 jaar), dochter (15 jaar)
Interview 7	53 jaar	♂	15 jaar	Samenwonend	Moeder, vader, zoon (15 jaar), dochter (13 jaar)
Interview 8	48 jaar	♀	14 jaar	Samenwonend	Moeder, vader, dochter (14 jaar), zoon (11 jaar)
Interview 9	49 jaar	♀	15 jaar	Gescheiden (co-ouderschap)	Moeder, plusvader (getrouwd), dochter (22 jaar, meestal uit huis), plusdochter (21 jaar), plusdochter (18 jaar), dochter (15 jaar), dochter (14 jaar)
Interview 10	43 jaar	♀	14 jaar	Gescheiden (kinderen full-time bij moeder)	Moeder, zoon (15 jaar), dochter (14 jaar)
Interview 11	46 jaar	♂	16 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, dochter (19 jaar), zoon (16 jaar), zoon (9 jaar)
Interview 12	46 jaar	♀	15 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, zoon (17 jaar), dochter (15 jaar)
Interview 13	53 jaar	♂	15 jaar	Niet meer samenwonend (co-ouderschap)	Moeder, zoon (22 jaar, uit huis), zoon (20 jaar, meestal uit huis), zoon (17 jaar), zoon (15 jaar), zoon (13 jaar)
Interview 14	48 jaar	♀	15 jaar	Getrouwd	Moeder, vader, zoon (21 jaar), dochter (19 jaar), dochter (15 jaar)
Interview 15	47 jaar	♂	13 jaar	Gescheiden (co-ouderschap)	Moeder, stiefvader (getrouwd), dochter (18 jaar), zoon (13 jaar), zoon (12 jaar)

Procedure

Vijftien participanten werden aan het begin van het onderzoek gerekruteerd via kennissen van de onderzoekers (zijnde masterstudent in de klinische psychologie Aster De Maeyer en masterstudent in de klinische psychologie Marth Opdebeek) en de online socialenetwerksite Facebook, waarop deze onderzoekers een oproep plaatsten. De moeders gaven zich vervolgens vrijwillig aan als participant voor het onderzoek. Het selectie criterium was het hebben van een kind in het derde of vierde middelbaar. Hier werd één uitzondering op gemaakt, voor een moeder van een kind in het tweede middelbaar, wie werd ervaren als ouder dan diens leeftijd (interview 15). Moeders die in aanmerking kwamen voor deelname werden via e-mail, telefonisch of met de dienst voor instant messaging Facebook Messenger uitgenodigd om een datum en plaats naar hun keuze af te spreken voor een interviewgesprek.

Tien van deze interviewgesprekken namen bij de moeder thuis plaats, twee op het terras van de moeder, één bij de interviewer thuis, één op een openbare plaats in de openlucht en één online met behulp van de videochatfunctie van Microsoft Teams. De deelnemende moeders verleenden hun geïnformeerde toestemming via het informed consent dat voorafgaand aan het interview werd voorgelegd. Tijdens de afname van de semigestructureerde interviews werden de tempo's van de moeders gevolgd, en het interviewschema flexibel gehanteerd afhankelijk van waarover de moeders spraken. Alle interviewafnames werden opgenomen (enkel het geluid) en nadien werden de opnames getranscribeerd. De duur van de interviews varieerde van 27 minuten tot 97 minuten, met een gemiddelde van 51 minuten. Verdere informatie over de interviews en de onderzoekers die deze afnamen, transcribeerden, of analyseerden is terug te vinden in bijlage 2.

Kwalitatieve Data-Analyse

Er werd gekozen voor thematische analyse (Braun & Clarke, 2006) om de verkregen data te analyseren, opdat de belevingen van de moeders eerst individueel grondig geanalyseerd werden en vervolgens gecategoriseerd, om de ontstane relevante thema's vervolgens nauwkeurig te beschrijven. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het kwalitatieve data-analyse computersoftwarepakket NVivo (Release 1.5).

Vooraf werden vijf hoofdthema's vastgelegd door de promotor en begeleider van dit onderzoek (welke geraadpleegd kunnen worden in tabel 2). Deze thema's werden gekozen op basis van overleg en verscheidene ontwikkelingspsychologische theoretische modellen (Belsky, 1984; Bronfenbrenner, 1977; Smetana, 2006), en gingen over de houding van moeders en verklarende micro-, meso- en macrofactoren voor deze houding. In een eerste fase werden de interviews door de twee masterstudenten deductief geanalyseerd volgens deze vijf hoofdthema's. Specifiek overliepen zij elk grondig een deel van de transcripties van de interviews, en codeerden fragmenten hieruit onder de hoofdthema's. In een tweede fase werd de geanalyseerde data door de masterstudenten en begeleider inductief geanalyseerd. Dat deden zij door elk een deel van de coderingen per hoofdthema grondig te overlopen en te plaatsen onder sub-thema's die ze zelf opstelden vanuit de belevingen van de geïnterviewde moeders, de ZDT (Ryan & Deci, 2017) en de sociaal-cognitieve domeintheorie (Smetana, 2006; Turiel, 1983). Zo ontstonden er verscheidene sub-thema's onder de hoofdthema's. Hier op volgend werd er door middel van overleg consensus gevormd over de bekomen sub-thema's. De sub-thema's werden op deze wijze samengebracht tot 39 sub-thema's onder de vijf hoofdthema's. Een overzicht hiervan kan gevonden worden in bijlage 3. In een derde fase werden de transcripties van de interviews opnieuw volledig deductief gecodeerd door de masterstudenten en begeleider onder de 39 sub-thema's. Met specifiekere woorden overliepen de masterstudenten en begeleider elk grondig een deel van de transcripties van de interviews, en codeerden ze fragmenten hieruit onder de sub-thema's. In de vierde en laatste fase werd de resultatensectie uitgeschreven. Daarin werden de kern en fragmenten van elk thema en sub-thema dat relevant is voor deze masterproef beschreven. Hieraan werden citaten toegevoegd indien deze het interpreteren van de uitgeschreven resultaten mogelijks ondersteunen. Om rijk te zijn werden ook uitzonderingen en bijzonderheden uit de interviews omschreven.

Betrouwbaarheid, Geloofwaardigheid en Intersubjectiviteit

De externe betrouwbaarheid (dat wil zeggen de mate waarin het onderzoek herhaald kan worden door externen) van dit onderzoek werd verzekerd door de context en onderzoeksmethode stap voor stap te expliciteren. De controleerbaarheid (ook wel interne betrouwbaarheid, wat wil zeggen de mate waarin er vertekeningen van de onderzoeksbevindingen zijn door invloed van de onderzoeker) van dit onderzoek werd

behouden doordat de geluidsopnames van de interviewafnames nauwkeurig werden uitgeschreven. Verder werd door middel van overleg tussen de betrokken masterstudenten en begeleider vaste hoofdvragen, duidelijke definities en inhouden van thema's en consensus over de bekomen sub-thema's vastgelegd om interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te garanderen.

De geloofwaardigheid van dit onderzoek is gewaarborgd door de correcte documentatie van de verzamelde data. De transcripties van de interviews kunnen opgevraagd worden, en er is transparantie over de methodisch verantwoorde data-analyse. Verder vond er een gestandaardiseerd onderzoeksverloop plaats. Participanten kregen namelijk telkens eerst informatie over het onderzoek en het interview (hetgeen begripsvaliditeit en interne validiteit oplevert), gevolgd door het voorleggen van het informed consent. Vervolgens was er consistentie overheen de interviews door de vaste hoofdvragen. Eveneens belangrijk voor de validiteit van het onderzoek, en meer specifiek begripsvaliditeit, is dat het begrip 'onderhandelen' eerst door de ouders gedefinieerd werd zodat er interne consistentie was over het besproken concept. Verder werd benadrukt dat er geen foute antwoorden zijn en de data geanonimiseerd wordt, en werd er doorggevraagd om misverstanden en sociale wenselijkheid in de antwoorden tegen te gaan. Ook werd er een open houding aangenomen door de onderzoeker en zo veel mogelijk open in plaats van sturende vragen gesteld. De interviews werden afgenomen in een omgeving die vertrouwd was voor en gekozen werd door de participant (hetgeen de ecologische validiteit ondersteunt).

Doorheen de procedures van data-verzameling en data-analyse werd er contact gehouden onder de betrokken onderzoekers, om de data zo objectief mogelijk te interpreteren. Door middel van overleg werd er telkens tot consensus gekomen om intersubjectiviteit waardevol te houden.

Tabel 2

De vijf hoofdthema's en hun sub-thema's met het aantal coderingen en het aantal interviews waarin ze voorkomen

Thema's	Sub-thema's	Aantal interviews	Frequentie
1. Houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling		15	227
	1.1 Definitie	15	43
	1.2 Frequentie	15	29
	1.3 Verhouding	15	43
	1.4 Positieve emoties	15	52
	1.5 Negatieve emoties	14	60
2. Factoren bij moeders		15	376
3. Factoren bij jongeren		15	421
4. Factoren bij de situatie		15	262
	4.1 Tijd & ruimte	14	71
	4.2 Sociale domeinen	15	191
	4.2.1 Moreel domein	4	5
	4.2.2 Conventioneel domein	13	58
	4.2.3 Prudentieel domein	13	49
	4.2.4 Persoonlijk domein	7	16
	4.2.5 School	8	18
	4.2.6 Ongedifferentieerd	8	16
	4.2.7 Multifaceted	11	29
5. Factoren uit de bredere context		13	102

Resultaten

In deze sectie staan de resultaten van de thematische analyse die werd uitgevoerd op de data. De twee van de vijf vooraf bepaalde thema's en hun sub-thema's die relevant zijn voor deze masterproef, worden uiteengezet in de volgende paragrafen. Dat zijn de houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling en de factoren bij de situatie.

Onder het eerste thema (houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling) werden door middel van inductieve thematische analyse vijf sub-thema's gevonden. Deze zijn definitie, frequentie, verhouding, positieve emoties en negatieve emoties. Het tweede thema (factoren bij de situatie) leverde twee sub-thema's op. Deze zijn tijd & ruimte en sociale domeinen. Laatstgenoemde bestaat uit zeven sub-thema's. Dat zijn het moreel domein, het conventioneel domein, het prudentieel domein, het persoonlijk domein, school, een ongedifferentieerde categorie, en een multifaceted categorie. Een overzicht van deze thema's en hun sub-thema's zijn terug te vinden in tabel 2. Een overzicht van al de thema's en sub-thema's is terug te vinden in bijlage 3.

Thema 1: Houding van Moeders ten aanzien van een Onderhandeling

Dit thema betreft uitspraken van moeders over hun visie op onderhandelingen met hun adolescent. Het is een beschrijvende categorie aangezien het geen verklarende factoren voor het verloop of de uitkomst van onderhandelingen inhoudt. De vijf sub-thema's die de inductieve analyse van deze categorie opleverde zijn in volgende paragrafen te lezen.

Definitie.

Het thema definitie weergeeft de geïnterviewde moeders hun definitie van een onderhandeling met hun adolescent. Het beschrijft het concept waarrond de andere thema's draaien, en zodus ook het onderwerp van dit onderzoek. Onderhandelen werd door de vijftien moeders omschreven als het zoeken naar een oplossing of overeenkomst voor verschillende standpunten of wensen met minstens twee partijen. Daar hoorde voor twee moeders (interview 2, 13) bij dat beide partijen openstaan voor het bestaan van een verschil in meningen, visies, of wensen. Tijdens de onderhandeling wordt er volgens vijf moeders (interview 3, 4, 7, 10, 12) open met elkaar gecommuniceerd, en rationeel gesproken waarbij de eigen standpunten worden gekaderd en gestaafd zodat de andere

partij deze kan begrijpen. Meer specifiek spraken deze moeders vooral over het staven van hun eigen standpunten, zodat de adolescent deze kan begrijpen. Dit in tegenstelling tot op een autoritaire manier het eigen standpunt opleggen. Voorts vonden vier participanten (interview 4, 5, 11, 15) kenmerkend aan een onderhandeling dat deze een poging van hun jongere is om hun voorkeur te verkrijgen, waarbij de moeder dit in een gesprek probeert te begrenzen.

Vijf participanten (interview 2, 5, 6, 7, 12) expliciteerden dat het vinden van een compromis het doel van de onderhandeling is. Een compromis betekende voor de moeders 'geven en nemen', ook wel benoemd als 'elk water bij de wijn doen', zodat iedere partij een deel van wat die wil laat vallen, en een deel ervan bereikt. Vijf andere participanten (interview 9, 10, 11, 13, 14) expliciteerden dat dit het doel van een onderhandeling net niet is. Volgens drie van hen (interview 9, 11, 13) kon het doel zijn dat de jongere de beslissing van de moeder begrijpt en er zich bij neerlegt. Volgens nog drie van hen (interview 11, 13, 14) kon het doel zijn dat beide partijen tevreden zijn met de uitkomst van de onderhandeling. Eén moeder (interview 10) zag als doel van een onderhandeling dat beide partijen hun onderliggende verlangens of behoeften bevredigd worden. Daardoor moet in principe niemand water bij de wijn doen, en kan er een win-win oplossing bekomen worden.

Dat beide partijen zich goed voelen bij de uitkomst van de onderhandeling bleek voor de geïnterviewde moeders een zeer belangrijk element voor een geslaagde onderhandeling te zijn. In tien van de vijftien interviews werd dit expliciet vermeld (interview 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14). Deze tevredenheid van beide partijen werd door de participanten onderscheiden van het bekomen van een compromis, aangezien beide partijen ook akkoord kunnen gaan met een uitkomst zonder dat er een evenwichtig geef-en-neem proces aan te pas kwam.

Frequentie.

Met de frequentie wordt het aantal onderhandelingen tussen moeder en adolescent bedoeld. Het toont of onderhandelingen al dan niet vaak voorvallen tussen de moeders en hun tieners. Acht geïnterviewde moeders (interview 1, 3, 4, 7, 8, 9, 12, 13) vermeldden dat er niet veel onderhandelingen plaatsnemen tussen hen en hun adolescent. Sommigen (interview 3, 8, 12) gaven aan hiermee te bedoelen dat er weinig conflict is tussen hen, en dat de jongere 'gemakkelijk' van aard is. Dat wil meer

specifiek zeggen dat de adolescent geen vragen stelt waarover ouders in onderhandeling willen gaan, of dat de adolescent snel regels van de ouders accepteert. Een andere moeder (interview 13) gaf aan zelf als gemakkelijk omschreven te worden en hierdoor weinig onderhandelingen of conflicten met haar kind te hebben. Een tweede participant (interview 7) vertelde dat er weinig onderhandelingen plaatsvinden omdat haar kind gesloten en op zichzelf is. Bij een derde participant (interview 9) bleek haar dochter veel nood te hebben aan structuur en regels, waardoor regels meer vanuit de ouder worden opgelegd dan dat er onderhandelingen plaatsvinden. Vijf andere moeders (interview 5, 6, 11, 14, 15) vertelden dat onderhandelingen met de tiener bij hen thuis wel regelmatig voorkomen. Drie van hen (interview 5, 6, 15) beschreven dat hun kind al altijd zeer mondig is en vaak in onderhandeling trad.

Negen van de vijftien moeders (interview 1, 2, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14) merkten op dat er vaker onderhandelingen met hun kind plaatsvinden sinds hun kind in de adolescentieperiode zit. Dat lijkt te komen doordat zowel jongeren als ouders meer initiatief nemen in het openen van onderhandelingen. De moeders vermoedden dat dit komt doordat hun kind merkt een impact te hebben op de eindbeslissing (interview 11), vaker met vragen komt die ouders eerst willen bespreken (interview 8), meer autonomie over diens privéleven en daardoor minder opgelegde regels krijgt (interview 8), en ook omdat ouders onderhandeling door de oudere leeftijd van hun kind meer toestaan (interview 6). Vier ouders (interview 3, 4, 10, 13) ondervonden dat het aantal onderhandelingen niet veranderd is met de leeftijd van hun kind. Er worden wel andere types vragen gesteld, zoals over het krijgen van meer vrijheid. De overige twee ouders (interview 5, 15) merkten op dat hun adolescent minder onderhandelt dan vroeger. Eén van deze moeders (interview 5) haar tiener had eerder, in het zesde leerjaar, een piek qua onderhandelen. De andere ouder (interview 15) gaf aan dat haar kind vaker regels accepteert of zaken doet zonder er in onderhandeling over te treden.

Of moeders al dan niet een verhouding waarin door het kind onderhandeld wordt ondersteunen, hangt mogelijks samen met de momentele frequentie van onderhandelingen. Zo beschreef een moeder wiens kind niet vaak de eigen mening laat horen (interview 2) dat ze haar kind aanmoedigt om te onderhandelen, waar een andere moeder wiens kind erg vaak in onderhandeling wil treden (interview 4) aangaf onderhandelingen af te remmen. Ook een derde moeder (interview 11) was van mening

dat er ruimte moet zijn voor het kind om te onderhandelen, indien dit beperkt blijft zodat het niet overlast veroorzaakt.

Verhouding.

Onder dit sub-thema wordt verstaan hoe de moeder de positie van zichzelf en van het kind ervaart tijdens een onderhandeling, en bij het vellen van een eindbeslissing. Bij iedere positie komen bepaalde mogelijkheden en rechten kijken, en ontstaat er een unieke verhouding tussen moeder en kind. Een paar moeders (interview 2, 8) omschreven dat zij regels zetten, en het kind deze hoort te aanvaarden. Beide vertelden dat het kind dan te jong is om in onderhandeling mee te treden. Vijf participanten (interview 1, 2, 3, 8, 11) vertelden eveneens dat als het kind jonger is, ze als moeder meer verantwoordelijkheid opnemen (vooral over de veiligheid en gezondheid van het kind), en hun stem meer doorweegt dan die van het kind. Naarmate de leeftijd van het kind stijgt, positioneren deze geïnterviewde ouders zich meer als gelijke in een onderhandeling.

In negen interviews (interview 1, 2, 4, 9, 10, 11, 12, 14, 15) werd expliciet vermeld dat tijdens het voeren van onderhandelingen kind en moeder voor hen gelijk staan. Daarmee bedoelden ze dat ieder diens standpunt, mening, stem, verlangens en argumenten gelijkwaardig zijn en iedereen naar elkaar luistert en respect toont. Ook expliciteerden twee moeders (interview 3, 11) dat ze het belangrijk vinden dat hun kind ruimte krijgt en evenveel recht heeft als zijzelf op het uiten van boosheid of verdriet. Op andere vlakken staan moeder en kind niet gelijk. De ouder heeft namelijk de eindbeslissing in handen, waren acht moeders van mening (interview 2, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 14). Dat is omdat de ouder de verantwoordelijkheid over het kind draagt, vooral op vlak van diens veiligheid en gezondheid. Het lijkt dat ze zo het kind voor de mogelijks schadelijke gevolgen van diens onwetendheid en impulsiviteit willen beschermen. Een ander motief volgens vijf moeders (interview 4, 8, 9, 14, 15) waarom moeders de eindbeslissing mogen nemen, is omdat zij pro-forma een bepaald zeggenschap over het kind krijgen door op de positie van moeder te staan.

Dat de adolescent soms de bovenhand neemt, kwam enkele keren terug in de interviews (interview 5, 6, 11, 15). Het blijkt moeilijk om een gelijke verhouding te behouden wanneer het kind in opstandig verzet komt. Daardoor gooiden ouders de onderhandeling overboord en gaven ze de adolescent diens zin, maar waren ze zelf

vervolgens erg ongerust (interview 5) of teleurgesteld in hun moederschap (interview 15). Anderzijds legden de moeders het kind het zwijgen op en verplichtten deze te gehoorzamen, waarna er opnieuw ontevredenheid was over de eigen aanpak (interview 6). Hieruit blijkt dat een ongelijke verhouding tijdens de onderhandeling negatieve gevolgen draagt bij de moeders. Eén moeder (interview 15) benadrukte dat ze de balans in de ouder-kind verhouding tijdens onderhandelingen behouden zeer moeilijk vindt, en daardoor niet graag onderhandelt.

Ja ik vind dat wel moeilijk, dat onderhandelen. [...] Omdat ge ineens zo een gesprek hebt, niet meer gelijk van ouder tot kind, maar tussen twee gelijken ofzo, hè. Want een onderhandeling wilt zeggen dat iedereen mag argumenteren, ja, en dat als den andere een goed argument aanbrengt, dat ge normaal gezien dat ook moet toegeven van “ah ja, da’s een goed argument” ofzo. Terwijl ja, soms wil je gewoon regels waar niet over te onderhandelen valt en dat is, vind ik, wel gewoon lastig zo want dan komt ge al snel zo in een situatie dat ge zegt: “het is omdat ik zeg dat het zo is.” Waarmee dat ge eigenlijk... Ja dat is wat ge niet wil doen hè. Ge wilt wel een gesprek, maar ge wilt ook wel die ouder-kindrelatie waarin dat gij den baas zijt gewoon. Dat vind ik daar echt vervelend aan. (interview 15)

Positieve emoties.

Deze paragraaf geeft de positieve gevoelens weer die de geïnterviewde moeders beschreven over de onderhandelingen met hun tiener. Daarbij worden enkele redenen getoond om context te geven aan deze positieve gevoelens. Om te beginnen voelden negen moeders (interview 1 – 7, 12, 15) zich gelukkig indien ouder en kind beiden tevreden zijn over en met de uitkomst van de onderhandeling. Daarbij kregen ze het gevoel goed bezig te zijn als ouder of gezin. Specifieker vertelden vier van deze moeders (interview 1, 5, 7, 12) een onderhandeling als positief te ervaren wanneer hun kind tevreden is en de moeder zelf zich gerust voelt bij de uitkomst van de onderhandeling. Voorts beschreven vier moeders (interview 1, 8, 12, 15) gerust te zijn en het fijn te vinden als hun kind de afspraken nakomt die gemaakt werden door de onderhandeling. Ze hebben dan het gevoel hun kind te kunnen vertrouwen, en dat hun

kind de onderhandelingen niet misbruikt. Als het kind zich na de beslissing niet opstandig gedraagt, geeft geruststelling vertelden twee moeders (interview 5 en 6).

Aan de wijze waarop de onderhandeling verloopt koppelden de moeders ook enkele positieve gevoelens. Zo vonden twee moeders (interview 7, 13) zich beluisterd en begrepen voelen tijdens de onderhandeling prettig. Drie andere participanten (8, 11, 15) haalden aan dat ze een onderhandeling geslaagd vinden of het leukste vinden wanneer hun kind het standpunt van de moeder begrijpt en aanvaardt. Vier moeders (interview 2, 5, 7, 12) vertelden dat ze de onderhandelingen met hun jongere interessant, tof, of aangenaam kunnen vinden. In alle gevallen was dat omdat ze tijdens een onderhandeling zien dat hun kind een eigen mening ontwikkelt en leert staven. Verder beschreven een paar moeders (interview 2, 10) dat wanneer de onderhandeling vlot verloopt en niet lang aansleept ze het tof en niet lastig vinden. Een geslaagde onderhandeling brengt ook gevoelens van verbondenheid met hun kind, vertelden vier moeders (interview 9, 10, 11, 15). Daarbij hadden ze het gevoel dat hun kind vervolgens meer geneigd was om constructieve onderhandelingen aan te gaan.

Bij zo'n geslaagde onderhandeling, wat voor een gevoelens horen er daar achteraf bij? Voor u, uw gevoelens? Awel, ik vind dat wel dat dat verbindt ofzo. Ik vind dat wel fijn. Ik vind dat ge dan zo met uw kind... een gesprek hebt kunnen voeren dat zo de ouder-kindrelatie wel versterkt ofzo. Dat ge echt hebt kunnen babbelen zoals twee mensen, meer dan als ouder-kind ofzo. En dat is, dat is gewoon wel een fijn gevoel, vind ik. Ja, ik vind dat wel leuk. En ik denk dat den Benjamin dat ook wel fijn vindt omdat hij wel het gevoel "Ah ja, mijn moeder dat is één waarmee ge kunt babbelen ook zo. Zonder dat die mij altijd mijn zin geeft, maar ik kan er wel mee babbelen". Dus ik vind dat eigenlijk wel een leuk gevoel. Ik vind dat een gevoel van verbondenheid. (interview 15)

Negatieve emoties.

Onder de categorie van negatieve emoties vallen de geïnterviewde moeders hun beschrijvingen van de negatieve emoties die ze overhielden aan onderhandelingen met hun adolescent. Ook hier worden daar concrete voorbeelden aan gekoppeld die context

geven aan deze negatieve gevoelens. Zo een negatief gevoel dat bij vijf van de moeders (interview 4, 5, 6, 12, 15) benoemd werd, is twijfel en onzekerheid. Ze vertelden dat na een onderhandeling waar het kind ontevreden over schijnt te zijn, ze wel eens twijfelen aan zichzelf of hun moederschap. Ze vragen zich af of ze onredelijk waren, het standpunt van hun kind te weinig beluisterden, of wel de juiste keuze maakten. Twee participanten (interview 1, 15) vertelden zich soms een beetje gefaald te voelen wanneer de onderhandeling niet verliep zoals ze gehoopt hadden. Ze wouden dan dat ze de onderhandeling anders aangepakt hadden, en meer gezag konden houden. Verder vonden drie participanten (interview 9, 10, 15) het een negatief gevoel wanneer de onderhandeling de relatie met hun jongere verzwakt.

Ook onmacht en machteloosheid zijn negatieve gevoelens die de moeders (interview 5, 6, 11) uitspraken. Deze gevoelens worden opgeroepen door de vraag het wel goed te doen als ouder, door het kind dat standvastig bij diens standpunt blijft, of doordat factoren die buiten de ouder liggen de onderhandeling bemoeilijken. Aansluitend op het gevoel van machteloosheid vertelden meerdere van de geïnterviewde moeders boosheid (interview 1, 2, 5, 9, 12, 14, 15) of frustratie (interview 11, 15) te kunnen ervaren tijdens een onderhandeling wanneer het kind niet wil doen wat de moeder wil. Dat kwam dan door (tijds)druk, de adolescent die zich boos gedraagt, de adolescent die te hard diens standpunt doordrukt, of de moeder die de veiligheid of (mentale) gezondheid van het kind probeert te beschermen. De moeders gaven aan in deze gevallen boos te reageren op de adolescent en de onderhandeling af te breken. Later kon er dan eventueel op teruggekomen worden zonder boosheid. De beschrijvingen van deze moeders hun boosheid en frustratie is vergelijkbaar met het gevoel van machteloosheid, vanwege voorbeelden die een machtsstrijd lijken te omschrijven. Een paar moeders (interview 9, 15) vertelden onderhandelingen met hun kind vermoeiend te vinden. Daardoor kijken ze er tegen op. Meer specifiek vertelde één van hen (interview 9) te blokkeren en haar geduld snel te verliezen bij een onderhandeling doordat ze onderhandelen beu is na meerdere kinderen te hebben opgevoed.

Ontevredenheid over de beslissing van een onderhandeling ging ook gepaard met negatieve gevoelens. Zo vertelde een moeder (interview 5) ongerust te kunnen zijn over, en een andere moeder (interview 10) weerstand te voelen tegen de beslissing wanneer

ze te veel hadden toegegeven, of vertelde een derde moeder (interview 7) het geen fijn gevoel te vinden wanneer één iemand alle water bij de wijn heeft moeten doen en de andere diens volledige zin kreeg.

Enkele ouders (interview 4, 6, 7) vertelden zich tijdens een onderhandeling soms te ergeren aan hun tiener, door de manier waarop deze met hen onderhandelt. Voorbeelden hiervan zijn dat het kind begint door te duwen in de onderhandeling om diens zin te krijgen (interview 4), of dat het kind (te lang) boos blijft omdat het diens zin niet kreeg (interview 6, 7). Een andere moeder (interview 2) vertelde door de onderhandelingen met haar kind soms verontrust te zijn, doordat ze merkt dat het kind vaker de mening van anderen volgt dan die van zichzelf.

En wat maakt dat ge daar nu op terugkijkt van 'dat was n-' Omdat dat zo frustrerend was, omdat ge wilt dat uw kinderen dat daar iets van wordt. Dat klinkt- oh da klinkt allemaal zo cliché. Dat die hun talent vinden, dat die daarin kunnen groeien, dat die blij zijn, dat die gelukkig zijn. Want de school dat loopt gewoon de hele tijd maar mis, daar heeft die geen succeservaring. Elke zaterdag staat die op een voetbalveld, die scoort, heeft die wel succeservaringen. Waarom wilde gij dat niet? Waarom wilde gij dat niet? En dat, da's, oh da's, heel frustrerend. (interview 11)

Dan voel ik mij soms ook wel echt ongerust. Eh, ik heb dan al zo wat dingen toegegeven dat ik echt denk van 'ik had dat nooit niet moeten doen, want ik ziet hier doodongerust' en dat ik denk van 'ja nu is mijn avond ook volledig om zeep eh'. (interview 5)

Thema 4: Factoren bij de Situatie

Onder dit thema vallen situatiefactoren die een invloed lijken te hebben op of verklaring geven voor het verloop van de onderhandeling tussen de geïnterviewde moeders en hun adolescenten. Met situatiefactoren worden factoren die buiten de jongere en de moeder liggen bedoeld. Waar de factoren bij moeders en jongeren betrekking hebben op het microniveau, en de factoren uit de bredere context betrekking hebben op macroniveau, handelen de factoren bij de situatie over het mesoniveau. De

twee sub-thema's die de inductieve analyse van deze categorie opleverde worden in volgende paragrafen uitgebreid besproken.

Tijd & ruimte.

Het sub-thema tijd & ruimte betreft de omgevingen en momenten waarop onderhandelingen plaatsvinden die de onderhandeling, de uitkomst ervan of het gevoel erover beïnvloeden. Zo vertelden negen moeders (interview 3, 6 – 9, 11, 12, 14, 15) dat het soms 'niet het moment' is om te onderhandelen. Daarmee bedoelden ze dat er geen ruimte is in hun hoofd om te kunnen onderhandelen. In dat geval gaan ze de onderhandeling niet aan en stellen ze deze mogelijks uit. De momenten die de moeders bespraken zijn situaties waarin de moeder voor of na de vraag van het kind geen rust had. Bijvoorbeeld wanneer de moeder net thuis komt of in de zetel gaat zitten en wil ontspannen, wanneer de jongere 's ochtends aan het bed van de moeder staat, wanneer de moeder 's avonds wil gaan slapen, of wanneer de moeder bezig is op haar werk en de jongere haar opbelt om te onderhandelen. Ook wanneer de moeder allerlei zaken moet doen of met allerlei zaken bezig is, is er geen ruimte en zodus niet het moment om te onderhandelen.

Twaalf van de vijftien participanten (interview 3, 5 – 15) vermeldden dat tijdsdruk een belangrijke factor is voor hoe ze in een onderhandeling tegenover hun kind staan. Op het moment van de onderhandeling is er liefst tijd om een standpunt te vormen, en samen te spreken. Situaties waarin de onderhandeling voorbereid of gepland wordt, bleken volgens twee interviews (interview 7, 11) een positief effect te hebben op hun beleving van de onderhandeling. Situaties waarin er geen tijd is, gingen volgens de interviews met de moeders (interview 3, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 15) gepaard met het minder goed lukken van een onderhandeling. Ze gaven aan dan bijvoorbeeld kort te reageren of de onderhandeling te moeten stopzetten. De weinige tijd kwam doordat een beslissing snel moest worden gemaakt, of doordat iemand net op het punt stond te vertrekken. Een andere manier waarop tijd de onderhandeling beïnvloede, is of het gevraagde al dan niet in de planning past. Zo haalden drie moeders (interview 4, 5, 7) een voorval aan waarin ze hun nee-woord gaven op een vraag van het kind, omdat deze vraag mogelijks de moeder of de jongere hun planning zou veranderen of niet doen uitkomen.

Tijdsduur van een onderhandeling was ook een element dat door verschillende moeders (interview 6, 8, 9, 12 – 15) werd besproken als belangrijk voor hun ervaring van onderhandelingen met hun tiener. Onderhandelingen die snel een overeenkomst bereikten, maken het voor de moeders een fijne ervaring. Wanneer een onderhandeling echter lang aansleepte, zelfs over meerdere dagen, dan beschreven de moeders de onderhandeling als een negatieve ervaring. Daarnaast had de dringendheid van een onderhandeling ook een effect op hun aanpak, expliciteerden twee participanten (interview 8, 9). Indien een antwoord snel moet komen, dan gingen ze onmiddellijk in onderhandeling en deden ze hun best om een overeenkomst te bereiken, hetgeen oplossingsgericht is. Indien er tijd is, stelden ze de onderhandeling die het kind wilde aangaan uit.

Verder vertelden negen (1, 3, 6, 7, 9, 12 – 15) moeders over het belang van de sfeer waarin de onderhandeling plaatsvindt. Zo kan een onderhandeling vertrekken vanuit een berisping, of vanuit een positieve sfeer en daardoor volgens een participant (interview 15) een invloed hebben op hoe de onderhandeling verloopt. In het geval van de berisping verliep de onderhandeling namelijk moeilijker en met meer negatieve emoties. Verder gaven verschillende van deze moeders aan dat de onderhandelingen beter verlopen wanneer ze in een gezellige en stressloze context gevoerd worden. Zoals op vakantie, tijdens de zomervakantie, op een vrije avond, of gezellig aan tafel.

Een andere weg waarlangs de context de onderhandelingen tussen moeder en jongere beïnvloedde, was de aanwezigheid van anderen. Wanneer er bezoek is of vrienden van de jongere aanwezig zijn, gaven drie moeders (interview 2, 3, 15) aan dit niet oké of vervelend te vinden, en de onderhandeling stop te zetten of te verplaatsen naar een ander moment. Bij één van hen (interview 3) was dat wanneer zij niet achter hetgeen dat de tiener vraagt staat, bij een ander (interview 2) omdat haar jongere dan niet meer open en eerlijk spreekt en de moeder zelf zich inhoudt, en bij de derde moeder (interview 15) omdat dit momenten zijn waarop onderhandelingen kunnen uitmonden in discussies. Een andere moeder (interview 6) gaf aan toegelijker te zijn wanneer haar kind een onderhandeling voert met diens vrienden erbij. Voorts spraken enkele moeders (interview 5, 6, 11, 14, 15) over de invloed van de aanwezigheid van broers en zussen tijdens onderhandelingen. Twee moeders deelden hierover een positieve ervaring. Eén van hen (interview 6) vertelde dat haar andere kind met de jongere na de

onderhandeling ging spreken waardoor er gemakkelijker een compromis werd bereikt. De tweede moeder (interview 14) vertelde hoe haar twee andere kinderen kort hun visie gaven op het onderwerp van de onderhandeling, en zo de jongere en de moeder bijstonden. Drie andere moeders (interview 5, 11, 15) hadden niet graag dat de broers en zussen van de jongere bij de onderhandeling zitten. Zij zijn namelijk elk anders, of bemoeilijken of stoken de onderhandeling op. Daarnaast speelde ook de aanwezigheid van de partner van de moeder een rol, vertelden vijf moeders (interview 5, 8, 9, 11, 14). Drie van hen (interview 8, 11, 14) vertelden dat ze sommige zaken met hun partner eerst willen bespreken, of zeker de onderhandeling met hem erbij willen voeren. Eén ouder (interview 11) voerde bijna alle onderhandelingen met haar partner erbij, waarbij zij een bemiddelende rol heeft. Twee moeders (interview 5, 14) vertelden dat hun partner harder of strenger optreedt dan zijzelf. Daardoor is de kans op escalatie van de onderhandeling groter, vertelde één van hen (interview 14). In tegenstelling hielp het een moeder (interview 9) dat haar partner aanwezig is, omdat hij tussenbeide komt wanneer de onderhandeling hoog oploopt.

Sociale domeinen.

Hoe onderhandelingen verliepen of ervaren werden, hing ook af van het onderwerp waarover onderhandeld werd. De onderwerpen werden onderverdeeld volgens de vier domeinen van de sociaal-cognitieve domeintheorie (Smetana, 2006; Turiel, 1983).

Moreel domein.

Onderwerpen in deze categorie betreffen rechtvaardigheid en anderen geen psychologisch of fysiek leed berokkenen. In de interviews kwamen onderhandelingen binnen dit sociale domein zelden aan bod, mogelijks omdat deze regels universeel gevolgd worden en door de adolescenten niet in vraag gesteld worden. Bij twee participanten (interview 1, 2) kwam het gespreksonderwerp omgaan met foute vrienden aan bod. De moeders beslisten dat hun kind niet met bepaalde vrienden mag omgaan opdat zij geen handelingen uitvoeren die schadelijk en moreel fout zijn, en lieten hier geen onderhandeling over toe. Een ander voorbeeld binnen dit sociale domein kwam voor bij een moeder (interview 3) die vertelde geen onderhandelingen toe te laten over afspreken met vrienden tijdens de uitbraak van corona, omdat dit hun naasten ernstig

ziek zou kunnen maken. In al deze gevallen gaven de moeders uitleg aan hun kind, die het meende te begrijpen en gehoorzaamde.

Ja sommige dingen moeten ze ook gewoon aanvaarden, en dan hebt ge het over die eindverantwoordelijkheid eh. Als ge weet dat dat een meisje is dat op haar 13-jarige leeftijd al met dingen bezig is dat niet oké is, en dan een mama heeft die zich dat niet aantrekt, dan is het mijn verantwoordelijkheid om te zorgen dat mijn dochter niet dat pad op gaat. (interview 2)

Conventioneel domein.

Onderhandelingen over afspraken en gewoontes binnen het gezin vallen onder het conventioneel domein. In de interviews gaven bijna alle moeders (interview 3 – 15) voorbeelden van onderhandelingen met hun adolescent die betrekking hadden op regels binnen dit domein. Over het algemeen werden deze onderhandelingen als rustig omschreven, met de adolescent die na een uitleg van de moeder gehoorzaamt. Deze conversaties gingen over het thuis uitnodigen van vrienden (interview 4, 14), proeven van eten (interview 9), huisdieren op de kamer (interview 14), structuur (zoals niet snoepen voor het avondeten of huiswerk maken na het school) (interview 7, 10, 13), het bedrag van zakgeld (interview 6, 7, 11, 13, 14), het gebruik van elektronische toestellen (interview 4, 7, 8, 15), huishoudelijke taken (interview 3, 6, 10), gezins- of familieactiviteiten (interview 6, 7, 10, 13, 15) en met vrienden weggaan of uitgaan (interview 4, 5, 6, 8, 12, 14). Daarbij waren een aantal van deze regels leeftijdsgebonden binnen de huishoudens (interview 4, 5, 8, 10, 12, 13, 14). Een voorbeeld hiervan is dat een paar moeders (interview 12, 14) onderhandelingen over uitgaan niet toelieten voor de leeftijd van 16 jaar, omdat het kind voor deze leeftijd niet uit mag van hen.

Over de eerste vier netgenoemde onderwerpen (vrienden uitnodigen, eten proeven, huisdieren op de kamer, structuur) lieten de moeders (interview 4, 7, 9, 10, 13, 14) onderhandelingen niet toe. Ze vertelden meestal aan het kind uit te leggen waarom ze een bepaalde regel hierover opleggen, en begrip te tonen voor het kind diens gevoelens daarbij. De moeders vertelden hier weinig protest van hun kind op te krijgen, en gaven zelf geen negatieve emoties hierover aan of vertelden zich hier niet slecht bij

te voelen. Indien het kind wel tegenargumenteert, vertelden de moeders dat ze hun standpunt doordrukken en eventueel boos worden.

Over het bedrag van zakgeld en het gebruik van elektronische toestellen (zoals gsm, tablet of PlayStation) vertelden de moeders (interview 4, 6, 7, 8, 11, 13, 14, 15) wel op de onderhandelingen van hun kind in te gaan. Dat zou kunnen zijn doordat deze onderwerpen overlappen met het persoonlijk domein. De onderhandelingen kenmerkten zich allemaal door de moeder die het gebruik van het kind probeerde te begrenzen. Ze wilden (eventueel met hun partner) vooraf duidelijke regels opstellen, en deze tijdens de onderhandelingen met het kind zo goed mogelijk behouden. Dit omdat ze het bijvoorbeeld een belangrijke waarde vinden dat hun kind ook andere activiteiten doet dan achter schermen zitten (interview 7), dat het kind moet leren omgaan met zakgeld (interview 7, 11) of principieel vinden dat hun kind niet tot in de nacht mag gamen (interview 15). Over het naleven van de gemaakte afspraken hierrond werden pogingen tot onderhandelen van het kind minder tot niet toegelaten.

Over weggaan en uitgaan en het bezoeken van familie (interview 4 – 8, 10, 12 – 15) vertelden de moeders wel in onderhandeling te willen gaan, mits er goede argumenten zijn waarom het kind tot een bepaald uur uit mag of niet mee op familiebezoek kan. Specifiek bij de onderwerpen weggaan en uitgaan was er veel overlap met het prudentieel domein, omdat de argumentatie vaak ging over wat de veiligste optie is. Tenslotte gaven drie moeders (interview 3, 6, 10) aan bereid te zijn in onderhandelingen met hun kind meer toegevingen te doen indien het kind huishoudelijke taken (zoals de hond uitlaten, kamer opruimen of de vaatwasser uitladen) volbrengt.

Goh, bijvoorbeeld, dat ze eigenlijk bij iemand mag blijven slapen, daar is eigenlijk nu afgesproken wel van dat haar, eigenlijk twee problemen tegelijk aanpakken. Da's die kamer dat opgeruimd moet zijn. Da's nu echt een regel dat we sinds een paar maand eigenlijk hebben, van kijk als uw kamer niet opgeruimd is moet ge zelfs niet vragen om ergens te gaan slapen. En ik moet zeggen, dat helpt wel. Ik ga niet zeggen dat haar kamer altijd proper ligt, maar ze weet wel van als ik het wil vragen moet ik wel mijn kamer opruimen. (interview 6)

Prudentieel domein.

Onderhandelingen met als doel het waarborgen van de veiligheid en gezondheid van het kind, horen onder het prudentieel domein. Ook deze kwamen in bijna al de interviews met de moeders aan bod (interview 1 – 5, 7 – 14). Meer specifiek haalden tien van hen (interview 2 – 5, 7 – 10, 13, 14) voorbeelden aan van onderhandelingen waarbij de moeder de veiligheid van het kind probeerde te bewaren, en zeven van hen (interview 1, 3, 7 – 11) voorbeelden waarbij ze de gezondheid van het kind probeerde te beschermen.

De onderhandelingen die voor de moeders over veiligheid gingen (zoals niet alleen in het donker fietsen of niet in gevaarlijke buurten rondhangen), hadden gemeenschappelijk dat de moeders bereid zijn tot het vinden van een compromis. Dat compromis moet één zijn die het plezier en de veiligheid van het kind waarborgt, zodat de moeder gerust is. De moeders gaven aan hiervoor toegevingen te doen aan het kind, en zelf acties te ondernemen zoals het kind wegbrengen of ophalen. Verder vroegen ze duidelijkheid van hun kind over de wat, waar, met wie en hoe indien het kind buitenshuis wil, zodat het kind traceerbaar is en de moeder gerust. Deze onderhandelingen verschilden in hun proces volgens de beschrijvingen van de moeders, maar hadden allen als uitkomst dat het kind akkoord was met de beslissing en de moeder gerust over de veiligheid van het kind.

De onderhandelingen waarbij de moeders de gezondheid van hun kind wilden beschermen (zoals voldoende slapen en rusten, niet besmet geraken met een virus, gameverslaving tegengaan en ontbijten), hadden gemeenschappelijk dat de moeders hier geen onderhandeling over wilden toelaten. Een moeder (interview 7) beschreef hierover weerstand te krijgen van haar kinderen, maar het te zien als opvoedingsregels die opgelegd moeten worden. Een andere moeder (interview 8) vertelde met deze regels haar kinderen te willen begrenzen ten voordele van hun gezondheid, en de vele onderhandelingspogingen daarom afwijst.

Geen gsm's mee naar boven. Daar wordt niet over gediscussieerd. [...] Euhm, ik denk volgens de wetenschappelijke onderzoeken dat 's avonds nog op schermen kijken, dat ge minder tot rust komt, slechtere nachtrust hebt en dat we het horen van andere ouders van die zitten op hun gsm tot ik weet niet hoe laat. Wij gaan al slapen en die zijn

daar waarschijnlijk nog altijd op bezig. [...] Dus ja daar zijn we wel streng op. En het gaat dan over de slaap die ge belangrijk vindt? Ja, de slaap, tot rust komen, verslaving een beetje tegengaan denk ik, uw ogen een beetje rust gunnen. (interview 7)

Persoonlijk domein.

Persoonlijke kwesties die enkel betrekking hebben op de adolescent, vallen onder het persoonlijke domein. In zeven van de interviews (interview 2, 5, 7, 10, 11, 13, 14) kwamen voorbeelden aan bod van onderhandelingen die over het persoonlijke domein gingen. Het verloop van deze onderhandelingen kan opgesplitst worden in twee categorieën.

Enerzijds gaven de ouders (interview 2, 5, 10, 11, 13, 14) aan in deze onderhandelingen hun kind diens argumenten te beluisteren en eventueel bij te sturen met hun kennis, maar de keuze aan hun kind over te laten. Enkele van de onderwerpen van deze onderhandelingen waren het kiezen van een studierichting (interview 2), het dragen van bepaalde kleren (interview 5) of zich laten inschrijven in een modellenbureau (interview 11). In één geval gaf een moeder (interview 10) aan de keuze niet aan het kind over te laten. Deze onderhandeling ging over het plaatsen van een neuspiercing en tattoos. Er werd wel onderhandeld over wat het kind wil en wanneer.

Anderzijds (interview 2, 7, 11) liepen deze onderhandelingen zeer moeizaam en namen ze plaats op meerdere momenten. Deze onderhandelingen gingen bijvoorbeeld over het kiezen van een dansschool (interview 2), over het lid worden van een hoogstaande voetbalploeg (interview 11), of over het dragen van ballerinaschoenen (interview 7). In deze gevallen wilden de moeders graag hun kind stimuleren in het ontplooiën van een eigen en succesvolle identiteit, maar waren de kinderen het oneens met de wens van de ouder en gingen ze in onderhandeling. In alle drie de gevallen gaven de moeders aan zich uiteindelijk neer te leggen bij de keuze van het kind, en hen hierin te steunen.

School.

Onderhandelingen over zaken waar de school autoriteit over heeft, werden onder dit sub-thema geplaatst. Zes moeders (interview 4, 5, 6, 11, 12, 15) spraken over

onderhandelingen met hun kind over het volbrengen van taken voor de school. Ze stonden erop dat deze taken kwaliteitsvol gemaakt werden. De moeders stonden open voor onderhandelingen waarin de adolescent diens plezier en vrije tijd verdedigde, waarbij de ouder dit probeerde te begrenzen om het werken voor school te optimaliseren. Bijvoorbeeld door de gsm tijdens het maken van huiswerk achter te laten, gamen te begrenzen, of bijles te nemen in de vrije tijd. Over het hoe van het volbrengen van de taken was onderhandeling mogelijk, maar over dat ze de taken moeten volbrengen of naar school moeten gaan minder (interview 11, 13, 15). Op dat vlak vertelden de moeders er voor te zorgen dat het kind gehoorzaamt.

Eén moeder (interview 14) vertelde dat veel onderhandelingen met haar kind over het 's middags verlaten van de school gaan. Zij gaf aan het vervelend te vinden dat de school diens autoriteit hiervoor niet opneemt en dit soort beslissingen overlaat aan de ouders, omdat onderhandelingen niet nodig zouden zijn indien de school een algemene beslissing hierover velt. Doordat ieder huishouden er apart over beslist, zorgt de school ervoor dat het tot het conventionele domein behoort en verschillende kinderen hier andere afspraken rond krijgen. Dat kan mogelijks de onderhandeling voor de ouder bemoeilijken, omdat het kind graag om persoonlijke redenen bij diens vrienden zit die wel de school mogen verlaten. De ouder onderhandelt dan vanuit het conventionele domein, en de adolescent vanuit het persoonlijke.

Ongedifferentieerd.

Onder de ongedifferentieerde categorie vallen onderhandelingen waarover niet duidelijk is onder welk sociaal domein de moeder deze plaatst, of wanneer deze niet onder een domein geplaatst kunnen worden. Zo kunnen de onderhandelingen over het omgaan met bepaalde vrienden (interview 2), het bedrag dat mag worden uitgegeven aan snoep (interview 8), andere activiteiten doen dan gamen (interview 10, 11) en de slaapkamer inrichten met dure materiele dingen (interview 14) voor de moeders onder de verschillende domeinen vallen. Hier had in de interviews verder op doorgevraagd kunnen worden. In al deze gevallen werden de onderhandelingen als rustig omschreven met een gelijkwaardigheid van beide partijen.

In één situatie vertelde een moeder (interview 4) over een onderhandeling betreffende de verblijfsregeling. Ook al was er vooraf afgesproken dat de verblijfsregeling flexibel kon worden toegepast, opteerde ze dat haar kind volgens de

regeling naar haar kwam. Omdat dit moeilijk haalbaar was voor het kind, ging het kind in onderhandeling terwijl de moeder wilde dat het kind gehoorzaamde. Ze vertelde haar standpunt door te drukken omdat ze het emotioneel moeilijk had met de situatie van net gescheiden te zijn met haar ex-man, en haar kinderen minder vaak te zien. Ze vertelde achteraf begrip te tonen voor de moeite van het kind en te moeten oppassen met het projecteren van haar gevoel op haar kind. Het motief van het voeren van deze onderhandeling was voor de moeder dus waarschijnlijk van emotionele aard. Dat zorgde mogelijks voor weinig ruimte voor het standpunt van het kind, hetgeen er vermoedelijk voor zorgde dat de moeder niet in onderhandeling ging.

Multifaceted.

Wanneer een regel vermoedelijk voor de moeder in een ander domein thuishoorde dan voor de adolescent, dan valt het onder dit sub-thema. In al deze gevallen ging de adolescent in onderhandeling, terwijl de moeder wilde dat de adolescent gehoorzaamt. In vijf van interviews (interview 1, 5, 7, 9, 10) kwamen onderwerpen voor die voor de ouder onder het prudentieel domein vielen, maar voor de adolescent vermoedelijk onder het persoonlijk domein. In al deze voorbeelden gaven de moeders aan dat dit zeer moeizame onderhandelingen waren (ten opzichte van andere onderhandelingen met hun kind), met negatieve emoties zoals frustratie en boosheid bij beide partijen. De onderhandelingen gingen bijvoorbeeld over omgaan met vrienden die de moeder gevaarlijk vindt (interview 5), zwemmen op een verboden locatie (interview 7) en veiligheidskleding dragen tijdens het fietsen (interview 7, 10). In een enkel geval werd er een compromis gevonden die de moeder een gerust gevoel gaf (interview 7). In de andere gevallen stelden de moeders dat het kind moest gehoorzamen.

In eveneens vijf interviews (interview 5, 6, 7, 10, 15) kwam een onderhandelingsonderwerp voor die voor de moeder binnen het conventioneel domein viel, maar voor de adolescent vermoedelijk onder het persoonlijk domein. Deze onderhandelingen gingen bijvoorbeeld over met vriendinnen afspreken in plaats van de grootouders bezoeken (interview 6), tot 's nachts gamen (interview 15), en meegaan naar een comedyvoorstelling (interview 10). In al deze gevallen gingen de adolescenten (meermaals) in onderhandeling, waarbij de moeders eveneens aangaven dat het kind hoorde te gehoorzamen. Ook beschreef een moeder (interview 15) dat haar kind een groot contrast vertoonde in gehoorzamen en ongehoorzamen wanneer de regel volgens

de adolescent dient om het gezinsleven te faciliteren (zoals in het conventioneel domein), versus volgens de adolescent enkel op zichzelf betrekking heeft (zoals in het persoonlijk domein). In dat tweede geval ging de adolescent in verzet en onderhandeling. In één voorbeeld (interview 10) gaf de moeder tijdens de onderhandeling een uitleg aan haar dochter waarom ze de regel voorstelde, waarna haar dochter hier vrijwillig mee akkoord ging. Vermoedelijk doordat het kind de reden van de moeder persoonlijk relevant vond.

Ja het ene was natuurlijk, hè zo gelijk met dat gamen ofzo, dat is natuurlijk iets dat alleen hem aanbelangt. Terwijl dat zo die afspraken die gingen over iets meer dan dat ofzo. En ik denk dat wel ook een verschil is want dan als hij zich aan die afspraak houdt van dat gamen, dan heeft hij daar eigenlijk alleen last van natuurlijk. Terwijl de andere afspraak, dat was iets in het belang van iedereen ofzo. En dan merk ik wel dat hem dan sneller over de brug gaat komen. Als het zoiets is dat dat gewoon goed is voor ons allemaal. (interview 15)

Zij had zoiets van “ja gij gaat ook niet altijd mee naartoe waar ik wil of Jef (broer van de adolescent) moest ook niet mee naar weet ik veel wat”, iets dat wij dan hebben gedaan. Ik zei van “nee dat is waar”, dat was een [Land X]-comedian, ik zeg “dat is waar maar we doen, allee met de lockdown, nu niet zoveel dingen samen gedaan en ik vind dat belangrijk, en ik vind dit een heel leuk uitje en ik vind dat een goede manier om met [Land X] in contact te blijven, dus ik zou dat toch wel heel erg fijn vinden als we wel gaan”. En dan was dat ook oké voor haar. Dus dan heb ik goed beargumenteerd zeg maar en dan vindt ze dat oké. En dan heeft ze er ook van genoten, vond ze het plezant. (interview 10)

Bespreking en Conclusie

Omdat onderhandelen de internaliserende problemen geïnduceerd door psychologische controle bij adolescenten mogelijks versterkt (Flamant et al., 2020), was het belangrijk dat deze copingstrategie diepgaander werd onderzocht. Het doel van deze masterproef was om aan de hand van semigestructureerde interviews kwalitatief te analyseren hoe moeders onderhandelingen met hun adolescente kind beleven. Daarvoor werd de ZDT (Ryan & Deci, 2017) gebruikt als theoretisch kader. Specifiek lag de focus van deze masterproef op ervaringen omtrent het onderwerp van de onderhandeling, waarvoor de sociaal-cognitieve domeintheorie (Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) werd gebruikt als theoretisch kader.

In deze studie werd van vijftien moeders met een kind in het derde of vierde middelbaar een semigestructureerd interview afgenomen. Met behulp van thematische analyse (Braun & Clarke, 2006) werden de transcripties van deze interviews geanalyseerd. In een eerste fase werd de data deductief geanalyseerd onder vijf hoofdthema's. Deze gingen over de houding van moeders en over verklarende micro-, meso- en macro factoren, namelijk: houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling, factoren bij moeders, factoren bij jongeren, factoren bij de situatie en factoren uit de bredere context. In een tweede fase van thematische analyse werden op inductieve wijze 39 sub-thema's onthuld. De thema's met relevantie voor de onderzoeksvraag van deze masterproef waren de houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling en factoren bij de situatie.

Wat was de houding van de moeders ten aanzien van onderhandelingen met hun adolescente kind?

Het eerste thema (houding van moeders ten aanzien van een onderhandeling) is een beschrijvende categorie betreffende de geïnterviewde moeders hun visie op onderhandelingen met hun adolescent. Er werden vijf sub-thema's binnen gevonden: definitie, frequentie, verhouding, positieve emoties en negatieve emoties.

Volgens de moeders was onderhandelen met hun adolescent het zoeken naar een oplossing of overeenkomst voor verschillende standpunten of wensen met minstens twee partijen. Die oplossing hoefde niet per se voor alle moeders een compromis te zijn. Het kwam bijvoorbeeld meermaals voor dat de moeder haar standpunt uitlegde aan de

adolescent, en de adolescent accommodeerde. Het was voor de moeders vooral belangrijk dat beide partijen zich goed voelen bij de uitkomst van de onderhandeling. Het feit dat de adolescent accommodeerde, kan komen door de autonomie-ondersteunende communicatiestijl van de moeder. Het geven van een betekenisvolle reden voor het weigeren van de onderhandeling is hier namelijk een kenmerk van (Grolnick, 2003). Doordat de autonomie van het kind hierdoor niet belemmerd wordt (Deci et al., 1994; Jang, 2008), is de kans op oppositioneel verzet kleiner (Haerens et al., 2015). Studies tonen ook aan dat een autonomie-ondersteunende opvoedingsstijl positief associeert met internalisatie van en aanpassen aan regels die ouders opleggen (Soenens et al., 2009; Vansteenkiste et al., 2014).

De meeste moeders gaven aan dat hun kind niet vaak in onderhandeling treedt. Oftewel accommodeerde de moeder, oftewel accommodeerde het kind. Wel onderhandelden ze vaker dan voor de adolescentie. De redenen die ze hiervoor gaven hadden te maken met dat de adolescent meer verantwoordelijkheid krijgt. Onderzoek toont inderdaad aan dat de beslissings-autonomie van het kind stijgt tijdens de adolescentie, en dat in de loop van de adolescentie ouders minder toezicht houden en meer de autonomie van het kind ondersteunen (Wray-Lake et al., 2010). Mogelijks komt dit doordat adolescenten een verhoogd verlangen hebben om autonoom te functioneren (Hill & Holmbeck, 1986; Steinberg, 1989), hetgeen door ouders beantwoord wordt door meer beslissingsvrijheid te geven (Gutman & Eccles, 2007). Daarnaast kan de adolescent ook meer inbreng krijgen doordat er met ouder worden meer zaken binnen diens persoonlijke domein vallen (Nucci & Weber, 1995; Vansteenkiste & Soenens, 2019).

Moeders van een kind dat vaak in onderhandeling trad, wilden vaker een regel opleggen zonder inbreng van de adolescent dan moeders van een kind dat minder onderhandelde. Of moeders al dan niet een verhouding waarin door het kind onderhandeld wordt ondersteunen, hangt dus mogelijks samen met de momentele frequentie van onderhandelingen die het kind start. Dit wijst mogelijks op bidirectionele effecten in de opvoeding.

In lijn met een gezaghebbende en autonomie-ondersteunende opvoedingsstijl hadden moeder en kind evenveel spreekrecht tijdens de onderhandeling, maar maakte de moeder de eindbeslissing (Baumrind, 1966; Grolnick, 2003). In de gevallen dat er

geluisterd werd naar de adolescent, leek de adolescent zich te accommoderen aan het beslissingsrecht van de moeder. Vermoedelijk omdat de autonomie van het kind reeds werd gevoed doordat er in dialoog was gegaan met het kind om het kind inbreng te geven (Soenens et al., 2007). Dit komt opnieuw overeen met de onderzoeksbevinding dat een autonomie-ondersteunende opvoeding positief associeert met accommodatie en onderhandeling (Flamant et al., 2020; Grolnick, 2003; Van Petegem, Zimmer-Gembeck, et al., 2017; Vansteenkiste et al., 2014).

Na een geslaagde onderhandeling, gingen de adolescenten vaker een constructieve onderhandeling aan volgens de moeders. Dat kan komen door de responsieve houding van de moeders. Zij boden namelijk relationele steun door het standpunt en de gevoelens van de adolescent in rekening te brengen en er begrip voor te tonen. Deze responsiviteit draagt bij aan een veilige hechting van het kind (Ainsworth et al., 1978; Ainsworth & Bell, 1970; Bowlby, 1988). Een kind dat veilig gehecht is aan de ouder durft en wordt ondersteund te exploreren, en ziet de ouder als een veilige haven waar het altijd terecht kan (Ainsworth et al., 1978; Ainsworth & Bell, 1970). De moeders gaven zelf aan dat een geslaagde onderhandeling verbindt. Een veilige hechting met de ouder brengt dan ook (in een Westerse maatschappij) een wederzijds aanhankelijke relatie tussen ouder en kind (Baumrind, 1996). Een geslaagde onderhandeling lijkt dus de behoefte aan verbondenheid bij zowel moeder als kind te voeden.

Veel moeders gaven aan een onderhandeling als positief te ervaren wanneer deze gepaard gaat met een uiteindelijke geruststelling, en als negatief te ervaren wanneer ze zich achteraf ongerust voelen. In de adolescentie neemt de tijd waarin het kind zonder toezicht van de ouder is toe (Kobak et al., 2017), waardoor het moeilijk wordt om diens veiligheid te waarborgen (Metzger et al., 2016). Het maakt adolescenten ook vatbaarder voor het overwaarden van voordelen en het onderwaarden van risico's van een activiteit. Hierdoor worden ze kwetsbaar voor risicovol gedrag (Crone et al., 2016; Steinberg, 2016). Het lijkt dat de moeders door de eindbeslissing te nemen het kind voor de mogelijks schadelijke gevolgen van diens onwetendheid en impulsiviteit willen beschermen. Met hun gedragsmatige controle waarborgen ze de veiligheid en gezondheid van het kind. Gesprekken waarin ouders hun zorgen hierover uiten dragen effectief bij aan de internalisatie van de begeleiding die ouders geven, op een manier die de autonome besluitvorming van de adolescent ondersteunt (Vansteenkiste et al., 2014).

Moeders genoten ervan dat hun kind tijdens een onderhandeling een eigen mening en wil ontwikkelt en leert verdedigen. Een hypothese is dat wanneer moeders onderhandelingen zien als kansen voor het kind om hierin te experimenteren, dit tevens momenten zijn waarop het kind diens identiteit kan ontwikkelen. Dit kan bijdragen aan autonomiebevrediging bij het kind, hetgeen op diens beurt dan weer een vlottere identiteitsontwikkeling stimuleert (Luyckx et al., 2009). Door de behoeftebevrediging van het kind, wordt mogelijks de moeders hun behoefte aan competentie gevoed (aangezien ze slagen in het bevredigen van de autonomie van het kind). Daarbij gaven de moeders aan dat het hen verbond met hun kind omdat ze deze beter leerden kennen en ondersteunen. Dat wijst mogelijks op de bevrediging van de behoefte aan verbondenheid.

Wanneer de moeders daarentegen het gevoel hadden de autonomie van hun kind te ondermijnen (door hun wil niet voldoende te beluisteren), ervoeren ze onzekerheid en afstand tot hun kind. Dit kan wijzen op beschadiging van de behoeften aan competentie en verbondenheid bij de moeders. Een speculatieve hypothese is dat deze onzekerheid en behoeftefrustratie van de moeder kan leiden tot het willen afdwingen van de liefde van het kind (Soenens et al., 2006). Met andere woorden, tot psychologische controle. Zo zou onderhandelen dus mogelijks leiden tot meer psychologische controle.

Als een moeder keek naar de redenen achter de ongehoorzaamheid van het kind, dan beschreef ze minder negatieve gevoelens te ervaren over onderhandelingen dan wanneer de moeder tegen de ongehoorzaamheid probeerde op te boksen of het als een persoonlijk falen in het moederschap zag. In het tweede geval kwam een onderhandeling voor de moeders overeen met een machtsstrijd. Het kan zijn dat het voor de moeders in deze gevallen leek dat hun kind tégen hun voorstel was, in plaats van vóór een alternatief (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Het kan ook zijn dat de moeders het gevoel hadden dat het kind hen als socialisatiefiguur afkeurde, in plaats van dat het kind enkel de regel afkeurde (Vansteenkiste & Soenens, 2019).

Speelde de situatie en het onderwerp van de onderhandeling een rol voor de beleving van de moeder?

Onder het tweede thema (factoren bij de situatie) vielen twee sub-thema's: tijd & ruimte en sociale domeinen. Dat laatste sub-thema viel op diens beurt te verdelen in

zeven sub-thema's, waarvan vier de sociale domeinen representeerden uit de sociale domeintheorie (Nucci, 2013; Smetana, 2006; Turiel, 1983) en de andere drie school, ongedifferentieerd en multifaceted waren.

Wanneer het 'niet het moment' was, wilden de moeders niet op de poging tot onderhandelen van hun kind ingaan. Deze momenten hadden gemeenschappelijk dat de moeder voor of na de vraag tot onderhandeling van het kind geen rust had. Wanneer een onderhandeling daarentegen voorbereid werd, op een vastgelegd moment of in een gezellige stressloze situatie werd aangehaald, dan gaven de moeders aan wel bereid te zijn tot onderhandelen. Rust was dus een belangrijke factor voor moeders om onderhandelingen met hun adolescent toe te laten. De aanwezigheid van derden kon tot een rustige situatie bijdragen, zoals een partner of ander kind die de gemoederen tot bedaren bracht. Het kon echter ook de onderhandeling bemoeilijken, bijvoorbeeld doordat een partner strenger optrad dan de moeder, of broers en zussen conflict aanmoedigden. Dit betekent dat het verloop en de beleving van onderhandelingen ook van anderen in het gezin afhangen. Dat kan betekenen dat de effecten van onderhandelen op adolescenten hier ook van afhangen. Het zou relevant zijn om onderhandelingen in het geheel van het gezin te bestuderen in plaats van enkel dual.

De moeders vonden onderhandelingen vervelend of frustrerend wanneer het meerdere dagen duurde om een oplossing te vinden. Een verklaring voor deze frustratie kan zijn dat een goede onderhandeling pas kan plaatsvinden wanneer een oplossing in zicht is. Dit is vanzelfsprekender bij enkelvoudige problemen dan bij complexe.

Naargelang het domein waartoe een onderwerp behoorde, reageerden de moeders anders op de pogingen tot onderhandeling van hun kind. Over onderwerpen die onder het moreel domein vallen, lieten de moeders geen onderhandelingen toe. Ze voelden zich daar niet slecht over, en gaven het kind een uitleg waarom ze iets van het kind al dan niet verlangden. Het kind begreep en aanvaardde deze redenen, en gehoorzaamde. Dat komt overeen met de bevindingen dat jongeren minder verzet tonen omtrent morele kwesties, dan omtrent persoonlijke (Van Petegem et al., 2017; Vansteenkiste et al., 2014). Ouders en kinderen zijn het er immers algemeen over eens dat ouders het recht hebben om doorheen de adolescentie morele kwesties te reguleren (Smetana, 2000; Smetana et al., 2005; Smetana & Asquith, 1994). Ook sluit dit aan bij een onderzoek waarin adolescenten en moeders meer betrokkenheid van de moeder rapporteerden in

het morele domein (Van Petegem et al., 2017). Adolescenten zouden deze betrokkenheid als legitiem beschouwen en geneigd zijn om het morele gezag van de ouders te ondersteunen (Smetana, 2005).

Ook over onderwerpen binnen het conventioneel domein lieten de moeders onderhandeling eerder niet of beperkt toe, en gaven ze een uitleg waarom ze een bepaalde regel oplegden. Eveneens hierover gaven de moeders aan zich niet slecht te voelen, en dat de adolescent weinig protesteerde. Een hypothese is dat de jongeren deze regels als goed voor het functioneren van het gezin zagen (Smetana, 2006), en daarom gehoorzaamden. Een andere hypothese is dat de adolescenten de ouders hun regels ondersteunden omdat deze belangrijke waarden en normen van het gezin installeren (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Toch gebeurde het binnen dit domein soms dat adolescenten niet akkoord gingen, waarop de moeders aangaven boos te worden en hun regels doordrukten. Een mogelijkheid is dat de ouders hier hun autoriteit om over kwesties uit het conventionele domein te beslissen opeisten. Dit beschadigt mogelijk de behoefte aan autonomie van de adolescent.

De onderhandelingen over regels binnen het prudentieel domein werden door de moeders als lastiger ervaren. Er werd sterk gezocht naar een compromis bij onderhandelingen over de veiligheid van de adolescent. Dat was een compromis waarbij het kind tevreden was en de moeder gerustgesteld. Herkenbaar hierin is dat moeders een evenwicht proberen te bewaren tussen hun zorgen over de veiligheid van de adolescent (Bakermans-Kranenburg & van IJzendoorn, 2017) en het ondersteunen van de adolescent in diens autonomie-ontwikkeling (Kobak et al., 2017). Dat de adolescenten meezochten naar een compromis, kan erop wijzen dat ook zij de kwesties mee onder het prudentieel domein plaatsten en daarom open communiceerden over hun activiteiten en wensen (Rote & Smetana, 2016). Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de adolescent merkte dat het beschermen van diens veiligheid niet afbreuk hoefde te doen aan diens vrijheid.

Over de gezondheid van de adolescent lieten de moeders geen onderhandelingen toe. Voor hen waren dit ‘opvoedingsregels’, terwijl het kind er wel over wilde onderhandelen. Dit impliceert dat ouders de gezondheid van de adolescent nog sterk als hun verantwoordelijkheid zien. Daarentegen behoorde het voor de adolescenten mogelijk tot het persoonlijke domein, waardoor conflict tussen moeder en adolescent

kan ontstaan (Vansteenkiste & Soenens, 2019). Na het bieden van een uitleg, legden de adolescenten zich meestal bij de regel van de ouder neer. Een mogelijke verklaring is dat de jongeren door deze uitleg de regel mee onder het prudentieel domein plaatsten (Cumsille et al., 2006).

Moeders lieten wel steeds onderhandelingen toe over onderwerpen die ze onder het persoonlijk domein plaatsten. Dat komt overeen met de onderzoeksbevinding dat onderwerpen die binnen het persoonlijke domein vallen, meer voor onderhandeling worden toegelaten dan onderwerpen die binnen de andere domeinen vallen (Nucci & Weber, 1995). Soms waren deze voor de moeders frustrerend, bijvoorbeeld wanneer de adolescent volgens hen mooie kansen voor diens persoonlijke ontwikkeling liet varen. Het kan zijn dat deze onderhandelingen moeizaam verliepen, omdat adolescenten vinden dat persoonlijke kwesties door henzelf gereguleerd moeten worden en niet door ouders (Nucci, 2001; Smetana, 2005).

Regels waar de school autoriteit over heeft (zoals het maken van taken), werden in de onderhandelingen met de adolescent door de moeder verdedigd. De adolescenten probeerden vrije tijd te winnen door te onderhandelen, en zo werden er meestal compromissen tussen moeder en adolescent gesloten. Dat doet denken aan een gezaghebbende opvoedingsstijl, waarbij er een balans wordt gehouden tussen vrijheid en verantwoordelijkheid (Baumrind, 1966). De onderhandelingen werden als lastig ervaren wanneer de moeder vond dat eigenlijk de school over een regel hoorde te beslissen, maar deze doorgeschoven werd naar de ouders waardoor de onderhandeling belandde in het conventionele domein.

Er kwam enkele keren multifaceted onderwerpen voor in de voorbeelden van onderhandelingen. In al deze gevallen viel het onderwerp voor de adolescent in het persoonlijke domein en voor de moeder in het conventionele of prudentiele. Meestal zijn mensen het inderdaad oneens over of een onderwerp onder het persoonlijk domein versus onder het conventionele of prudentiele domein valt (Smetana et al., 2005). Dat komt mogelijk doordat adolescenten al sneller zaken binnen het persoonlijke domein plaatsen dan ouders (Smetana et al., 2005). Naarmate kinderen en jongeren ouder worden, zien zij immers steeds meer tot het persoonlijke domein behoren (Vansteenkiste & Soenens, 2019). De moeders omschreven deze onderhandelingen als erg moeizaam, en ervoeren verzet van de adolescent om aan de regel te gehoorzamen.

Dat komt mogelijk doordat adolescenten het erg intrusief en autonomie-inhiberend vinden wanneer ouders regels vellen over zaken uit het persoonlijke domein (Smetana & Daddis, 2002; Soenens et al., 2007). Hieruit kan de hypothese worden gevormd dat onderhandelingen over multifaceted onderwerpen die voor de adolescent onder het persoonlijke domein behoren, leiden tot meer internaliserende problemen geïnduceerd door maternale psychologische controle. Adolescenten hun rapportages van beperkingen die ouders opleggen over zaken die voor de adolescent tot het persoonlijke domein behoren, associëren namelijk positief met maternale psychologische controle (Smetana & Daddis, 2002). En, onderzoek wees uit dat het beslissen door ouders over zaken uit het persoonlijke domein leidt tot internaliserende problemen bij de adolescent (Eagleton et al., 2016; Manzi et al., 2012; Qin et al., 2009; Smetana et al., 2004).

Beperkingen en suggesties voor verder onderzoek

De gebruikte data van deze studie was rijk doordat tijdens de interviews diep werd ingegaan op de belevingen van vijftien moeders. Bij de derde fase van de data-analyse werd echter geen interbeoordelaarsbetrouwbaarheid verzekerd. De deductieve thematische analyse werd namelijk verdeeld onder de drie onderzoekers, en zonder nauw overleg gecodeerd. Het zou beter zijn dat in deze fase dezelfde data door meerdere onderzoekers werd gecodeerd. Verder was de steekproef ongelijk verdeeld op vlak van het geslacht van de besproken adolescenten. De meerderheid (tien van de vijftien) van de interviews gingen namelijk over dochters, hetgeen een invloed kan hebben gehad op de verkregen resultaten. Voorts was er door de maatregelen tegen het coronavirus COVID-19 een pauze van zes maanden tussen de eerste twee interviewafnames en de overige. Daardoor was er een verschil in omgeving en situatie voor de verschillende participanten. Tenslotte was er bij het afnemen van de interviews een verschil in tijdsduur van de interviewafnames tussen de twee interviewers. De tijdsrange van de eerste interviewer ging van 27 minuten tot 48 minuten, en bij de tweede interviewer van 45 minuten tot 96 minuten, met een verschil in gemiddelde tijdsduur tussen de twee interviewers van 28 minuten. Door deze onregelmatigheid kunnen de resultaten mogelijk minder betrouwbaar zijn.

De bevindingen van deze kwalitatieve studie kunnen een aanknopingspunt zijn voor verder onderzoek naar de modererende effecten van onderhandelen op internaliserende problemen door psychologische controle bij adolescenten. Een eerste

mogelijke suggestie voor verder onderzoek is om naast moeders ook vaders, ouderparen of het hele gezin te bevragen over deze thematiek. Ten tweede zou het interessant zijn om de studie te herhalen met moeders van kinderen uit het vierde en vijfde middelbaar. Enkele participanten waren namelijk van mening dat adolescenten die één of twee jaar ouder zijn meer onderhandelingen aangaan. Ten derde zou het interessant zijn om rekening te houden met etnische, geslachts- en demografische verschillen tussen adolescenten. Tenslotte werden niet alle thema's in deze masterproef besproken, terwijl deze factoren waardevol kunnen zijn om een beter zicht te krijgen van de beleving van de moeders. In de toekomst zouden deze resultaten verder geraadpleegd kunnen worden.

Implicaties voor de praktijk

De onderzoeksresultaten kunnen bijdragen aan suggesties voor de praktijk zodat onderhandelingen minder internaliserende problemen bij adolescenten in de hand werken. Zo dragen autonomie-ondersteunende communicatie en relationele steun mogelijks bij aan een vlotte onderhandeling. Dat kan door het standpunt en gevoelens van de adolescent te beluisteren en er begrip voor te tonen (zonder hier per se aan te conformeren). Indien de moeder niet wenst te onderhandelen over een regel, kan deze uitleggen aan het kind waarom de regel wordt opgelegd. Tegelijk kan de moeder ook luisteren naar de uitleg van de adolescent waarom deze de regel niet wil volgen. Dan kan er alsnog eventueel onderhandeld worden, of begrip getoond worden voor elkaars standpunten.

Wanneer de adolescent niet wil gehoorzamen, kunnen de onderliggende behoeftes van de adolescent bevroegd worden. Er kan dan in onderhandeling worden gegaan, waarin ook rekening wordt gehouden met de behoeftes van de moeder. Indien het kind oppositioneel verzet vertoont, kan er gevraagd worden of de adolescent een alternatief voorstel wil doen zodat deze de mogelijkheid wordt gegeven zich op een oplossingsgerichte positie te zetten.

Verder kunnen er vaste momenten ingelast worden (bijvoorbeeld een gezinsvergadering) waarop vragen kunnen worden gesteld om over te onderhandelen. Daarnaast kan er nagegaan worden wanneer niet het moment is om vragen te stellen waarover onderhandeld moet worden. Dit kan dan duidelijk gecommuniceerd worden naar de adolescent zodat deze rekening hiermee kan houden.

Het beslissen van ouders over zaken uit het persoonlijke domein leidt tot internaliserende problemen bij de adolescent (Eagleton et al., 2016; Manzi et al., 2012; Qin et al., 2009; Smetana et al., 2004). Daarom kan het belangrijk zijn om eensgezindheid te hebben over het domein waartoe een onderhandeling behoort. Hier kan open over gecommuniceerd worden tussen adolescent en moeder.

Conclusie

De resultaten van deze masterproefstudie tonen dat moeders onderhandelingen met hun kind zeer verschillend kunnen ervaren door variatie in situationele factoren. Onderkenning hiervan kan bijdragen aan een beter begrip van de interactie tussen moeder en kind tijdens een onderhandeling. Het kan ook aanknopingspunten bieden voor de praktijk, en voor verder onderzoek naar de modererende effecten van onderhandelen op internaliserende problemen bij adolescenten door psychologische controle.

De moeders ervoeren onderhandelingen op twee manieren: oftewel positief, oftewel negatief. De onderhandelingen verliepen voor hen positief in voornamelijk vier gevallen: wanneer het adolescente kind accommodeerde ten gevolge van een autonomie-ondersteunende communicatiestijl, wanneer de onderhandeling het adolescente kind en de moeder verbond, wanneer de onderhandeling bijdroeg aan de autonomie-ontwikkeling van het kind of wanneer de moeder na afloop van de onderhandeling gerustgesteld was.

De onderhandelingen werden door de moeders als negatief ervaren in wederom voornamelijk vier gevallen: wanneer het adolescente kind te vaak in onderhandeling wil gaan, wanneer de onderhandeling leidde tot een gevoel van onzekerheid of afstand tussen het adolescente kind en de moeder, wanneer er geen rust voor, tijdens of na de onderhandeling voor de moeder was of wanneer de onderhandeling meerdere dagen aansleepte.

Een tweede doel van deze masterproefstudie was om te kijken naar de invloed van het onderwerp op het verloop van de onderhandeling. Hiervoor werden de vier domeinen van de sociaal-cognitieve domeintheorie gebruikt (Smetana, 2006). De resultaten van deze masterproefstudie kwamen overeen met de bestaande wetenschappelijke onderzoeksliteratuur hierover. Onderhandelingen waarvan het onderwerp onder het moreel of conventioneel domein viel verliepen meestal vlot, met

de adolescent die accommodeerde aan de regel van de moeder. Bij onderwerpen die onder het persoonlijk domein vielen, ondersteunden de moeders de beslissingsautonomie van het kind. Over onderwerpen die onder de autoriteit van de school vielen werd gezocht naar een compromis tussen vrijheid en verantwoordelijkheid. Voor onderwerpen onder het prudentieel domein werd in de onderhandelingen gezocht naar een compromis tussen vrijheid en veiligheid. Wanneer een onderwerp multifaceted was en dus voor de moeder onder het conventioneel of prudentieel domein viel, maar voor de adolescent onder het persoonlijk domein, verliepen de onderhandelingen zeer moeizaam. Dit was bijvoorbeeld het geval bij onderhandelingen over de gezondheid van het adolescente kind.

Referenties

- Ainsworth, M. D. S., & Bell, S. M. (1970). Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child Development, 41*(1), 49. <https://doi.org/10.2307/1127388>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum Associates.
- Albrecht, A. K., Galambos, N. L., & Jansson, S. M. (2007). Adolescents' internalizing and aggressive behaviors and perceptions of parents' psychological control: A panel study examining direction of effects. *Journal of Youth and Adolescence, 36*(5), 673–684. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9191-5>
- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2004). Maternal affection moderates the impact of psychological control on a child's mathematical performance. *Developmental Psychology, 40*, 965–978.
- Baard, P. P., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: A motivational basis of performance and well-being in two work settings. *Journal of Applied Social Psychology, 34*, 2045–2068.
- Barber, B. K. (1996). Parental Psychological Control: Revisiting a Neglected Construct. *Child Development, 67*(6), 3296. <https://doi.org/10.2307/1131780>
- Barber, B. K., & Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B. K. Barber (Red.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents*. (pp. 15–52). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10422-002>
- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations between Parental Psychological and Behavioral Control and Youth Internalized and Externalized Behaviors. *Child Development, 65*(4), 1120. <https://doi.org/10.2307/1131309>
- Barber, B. K., Stolz, H., Olsen, J., Collins, W. A., & Burchinal, M. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, method. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 70*(4), 1–147.
- Barber, B. K., & Xia, M. (2013). The centrality of control to parenting and its effects. In R. E. Larzelere, A. S. Morris, & A. W. Harrist (Red.), *Authoritative parenting: Synthesizing nurturance and discipline for optimal child development*. (pp. 61–87). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13948-004>
- Bartholomew, K. J., Ntoumanis, N., Ryan, R. M., Bosch, J. A., & Thøgersen-Ntoumani, C. (2011). Self-Determination Theory and Diminished Functioning: The Role of Interpersonal Control and Psychological Need Thwarting. *Personality and Social Psychology Bulletin, 37*(11), 1459–1473. <https://doi.org/10.1177/0146167211413125>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Baumrind, D. (1965). Parental control and parental love. *Children, 12*, 230–234.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development, 37*(4), 887. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs, 75*, 43–88.

- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4, 1–102.
- Baumrind, D. (1978). Parental Disciplinary Patterns and Social Competence in Children. *Youth & Society*, 9(3), 239–267. <https://doi.org/10.1177/0044118X7800900302>
- Baumrind, D. (1996). The Discipline Controversy Revisited. *Family Relations*, 45(4), 405. <https://doi.org/10.2307/585170>
- Baumrind, D. (2013). Is a Pejorative View of Power Assertion in the Socialization Process Justified? *Review of General Psychology*, 17(4), 420–427. <https://doi.org/10.1037/a0033480>
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38, 291–327.
- Bean, R. A., Bush, K. R., McKenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The Impact of Parental Support, Behavioral Control, and Psychological Control on the Academic Achievement and Self-Esteem of African American and European American Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 18(5), 523–541. <https://doi.org/10.1177/0743558403255070>
- Beavers, W. R. (1982). Healthy, midrange, and severely dysfunctional families. In F. Walsh (Red.), *Normal family processes* (pp. 45–66). Guilford.
- Becker, W. C. (1964). Consequences of different kinds of parental discipline. In M. L. Hoffman & L. W. Hoffman, *Review of child development research* (pp. 169–208). Russell Sage Foundation.
- Belsky, J. (1984). The Determinants of Parenting: A Process Model. *Child Development*, 55(1), 83. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Benita, M., Benish-Weisman, M., Matos, L., & Torres, C. (2020). Integrative and suppressive emotion regulation differentially predict well-being through basic need satisfaction and frustration: A test of three countries. *Motivation and Emotion*, 44(1), 67–81. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09781-x>
- Bögels, S. M., & Brechman-Toussaint, M. L. (2006). Family issues in child anxiety: Attachment, family functioning, parental rearing and beliefs. *Clinical Psychology Review*, 26(7), 834–856. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.08.001>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. Routledge.
- Brandstädter, J., & Rothermund, K. (2002). The life-course dynamics of goal pursuit and goal adjustment: A two-process framework. *Developmental Review*, 22, 117–150.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brenning, K. M., Antrop, I., Petegem, S., Soenens, B., Meulenaere, J., Rodríguez-Meirinhos, A., & Vansteenkiste, M. (2019). I won't obey!: Psychologically Controlling Parenting and (Non)-Clinical Adolescents' Responses to Rule-setting. *Journal of Clinical Psychology*, 75(6), 1034–1046. <https://doi.org/10.1002/jclp.22750>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Chen, B., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Van Petegem, S., & Beyers, W. (2016). Where Do the Cultural Differences in Dynamics of Controlling Parenting Lie? Adolescents as Active Agents in the Perception of and Coping with Parental Behavior. *Psychologica Belgica*, 56(3), 169–192. <https://doi.org/10.5334/pb.306>
- Chen, B., Van Assche, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Beyers, W. (2015). Does Psychological Need Satisfaction Matter When Environmental or Financial Safety are at

- Risk? *Journal of Happiness Studies*, 16(3), 745–766. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9532-5>
- Compas, B. E., Connor-Smith, J. K., Saltzman, H., Thomsen, A. H., & Wadsworth, M. E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: Problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, 127(1), 87–127. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.1.87>
- Costa, S., Cuzzocrea, F., Gugliandolo, M. C., & Larcan, R. (2016). Associations Between Parental Psychological Control and Autonomy Support, and Psychological Outcomes in Adolescents: The Mediating Role of Need Satisfaction and Need Frustration. *Child Indicators Research*, 9(4), 1059–1076. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9353-z>
- Costa, S., Sireno, S., Larcan, R., & Cuzzocrea, F. (2019). The six dimensions of parenting and adolescent psychological adjustment: The mediating role of psychological needs. *Scandinavian Journal of Psychology*, 60, 128–137.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Davidov, M., & Grusec, J. E. (2006). Untangling the Links of Parental Responsiveness to Distress and Warmth to Child Outcomes. *Child Development*, 77(1), 44–58. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00855.x>
- Deci, E. L. (1975). *Intrinsic motivation*. Plenum.
- Deci, E. L., Eghrari, H., Patrick, B. C., & Leone, D. R. (1994). Facilitating Internalization: The Self-Determination Theory Perspective. *Journal of Personality*, 62(1), 119–142. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1994.tb00797.x>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The ‘What’ and ‘Why’ of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 49(3), 182–185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2014). Autonomy and need satisfaction in close relationships: Relationships motivation theory. In N. Weinstein (Red.), *Human motivation and interpersonal relationships: Theory, research, and applications* (pp. 53–73). Springer.
- Eagleton, S. G., Williams, A. L., & Merten, M. J. (2016). Perceived Behavioral Autonomy and Trajectories of Depressive Symptoms from Adolescence to Adulthood. *Journal of Child and Family Studies*, 25(1), 198–211. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0201-z>
- Eccles, J. S., Lord, S., & Roeser, R. W. (1996). Round holes, square pegs, rocky roads, and sore feet: A discussion of stage-environment fit theory applied to families and school. In D. Cicchetti & S. L. Toth, *Rochester symposium on developmental psychopathology, adolescence: Opportunities and challenges* (Vol. 7, pp. 47–92). University of Rochester Press.
- El-Sheikh, M., Hinnant, J. B., Kelly, R. J., & Erath, S. (2010). Maternal psychological control and child internalizing symptoms: Vulnerability and protective factors across bioregulatory and ecological domains. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(2), 188–198. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02140.x>

- Flamant, N., Haerens, L., Mabbe, E., Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2020). How do adolescents deal with intrusive parenting? The role of coping with psychologically controlling parenting in internalizing and externalizing problems. *Journal of Adolescence*, *84*, 200–212. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.09.003>
- Froiland, J. M., Worrell, F. C., & Oh, H. (2019). Teacher–student relationships, psychological need satisfaction, and happiness among diverse students. *Psychology in the Schools*, *56*(5), 856–870. <https://doi.org/10.1002/pits.22245>
- Gaertner, A. E., Rathert, J. L., Fite, P. J., Vitulano, M., Wynn, P. T., & Harber, J. (2010). Sources of Parental Knowledge as Moderators of the Relation Between Parental Psychological Control and Relational and Physical/Verbal Aggression. *Journal of Child and Family Studies*, *19*(5), 607–616. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9345-z>
- Givertz, M., & Segrin, C. (2014). The Association Between Overinvolved Parenting and Young Adults’ Self-Efficacy, Psychological Entitlement, and Family Communication. *Communication Research*, *41*(8), 1111–1136. <https://doi.org/10.1177/0093650212456392>
- Grolnick, W. S. (2003). *The psychology of parental control: How well-meant parenting backfires*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Grolnick, W. S., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. In J. E. Grusec & L. Kuczynski, *Parenting and children’s internalization of values: A handbook of contemporary theory* (pp. 135–161). John Wiley & Sons Inc.
- Grolnick, W. S., & Pomerantz, E. M. (2009). Issues and Challenges in Studying Parental Control: Toward a New Conceptualization. *Child Development Perspectives*, *3*(3), 165–170. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2009.00099.x>
- Grusec, J. E., & Lytton, H. (1988). *Social development: History, theory, and research*. Springer-Verlag.
- Haerens, L., Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Van Petegem, S. (2015). Do perceived autonomy-supportive and controlling teaching relate to physical education students’ motivational experiences through unique pathways? Distinguishing between the bright and dark side of motivation. *Psychology of Sport & Exercise*, *16*, 26–36.
- Hart, C. H., Nelson, D. A., Robinson, C. C., Olsen, S. F., & McNeilly-Choque, K. (1998). Overt and relational aggression in Russian nursery-school-age children: Parenting style and marital linkages. *Developmental Psychology*, *34*, 687–697.
- Hasabe, Y., Nucci, L., & Nucci, M. S. (2004). Parental control of the personal domain and adolescent symptoms of psychopathology: A cross-national study in the United States and Japan. *Child Development*, *75*, 815–828.
- Hauser, S. (1991). *Families and their adolescents*. Free Press.
- Hauser, S., Powers, S. I., Noam, G., Jacobson, A., Weiss, B., & Follansbee, D. (1984). Familial contexts of adolescent ego development. *Child Development*, *55*, 195–213.
- Henning, G., Bjälkebring, P., Stenling, A., Thorvaldsson, V., Johansson, B., & Lindwall, M. (2019). Changes in within- and between-person associations between basic psychological need satisfaction and well-being after retirement. *Journal of Research in Personality*, *79*, 151–160. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2019.03.008>
- Jang, H. (2008). Supporting students’ motivation, engagement, and learning during an uninteresting activity. *Journal of Educational Psychology*, *100*(4), 798–811. <https://doi.org/10.1037/a0012841>

- Jang, H., Kim, E. J., & Reeve, J. (2016). Why students become more engaged or more disengaged during the semester: A self-determination theory dual-process model. *Learning and Instruction, 43*, 27–38. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.01.002>
- Janssens, A., Van Den Noortgate, W., Goossens, L., Verschueren, K., Colpin, H., Claes, S., Van Heel, M., & Van Leeuwen, K. (2017). Adolescent externalizing behaviour, psychological control, and peer rejection: Transactional links and dopaminergic moderation. *British Journal of Developmental Psychology, 35*(3), 420–438. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12184>
- Karavasillis, L., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (2003). Associations between parenting style and attachment to mother in middle childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 27*, 153–164.
- Kindt, S., Vansteenkiste, M., Loeys, T., & Goubert, L. (2016). Helping motivation and well-being of chronic pain couples: A daily diary study. *PAIN, 157*(7), 1551–1562. <https://doi.org/10.1097/j.pain.0000000000000550>
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development, 62*(5), 1049. <https://doi.org/10.2307/1131151>
- Landry, R., Whipple, N., Mageau, G., Joussemet, M., Koestner, R., DiDio, L., Gingras, I., Bernier, A., & Haga, S. M. (2008). Trust in organismic development, autonomy support, and adaptation among mothers and their children. *Motivation and Emotion, 32*(3), 173–188. <https://doi.org/10.1007/s11031-008-9092-2>
- Li, D., Zhang, W., & Wang, Y. (2015). Parental Behavioral Control, Psychological Control and Chinese Adolescents' Peer Victimization: The Mediating Role of Self-Control. *Journal of Child and Family Studies, 24*(3), 628–637. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9873-4>
- Li, X., Li, D., & Newman, J. (2013). Parental Behavioral and Psychological Control and Problematic Internet Use Among Chinese Adolescents: The Mediating Role of Self-Control. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 16*(6), 442–447. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0293>
- Li, Y., Putallaz, M., & Su, Y. (2011). Interparental Conflict Styles and Parenting Behaviors: Associations With Overt and Relational Aggression Among Chinese Children. *Merrill-Palmer Quarterly, 57*(4), 402–428. <https://doi.org/10.1353/mpq.2011.0017>
- Loukas, A., Paulos, S. K., & Robinson, S. (2005). Early adolescent social and over aggression: Examining the roles of social anxiety and maternal psychological control. *Journal of Youth and Adolescence, 34*, 335–345.
- Mabbe, E., Soenens, B., Vansteenkiste, M., van der Kaap-Deeder, J., & Mouratidis, A. (2018). Day-to-day Variation in Autonomy-Supportive and Psychologically Controlling Parenting: The Role of Parents' Daily Experiences of Need Satisfaction and Need Frustration. *Parenting, 18*(2), 86–109. <https://doi.org/10.1080/15295192.2018.1444131>
- Mabbe, E., Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Van Leeuwen, K. (2016). Do Personality Traits Moderate Relations Between Psychologically Controlling Parenting and Problem Behavior in Adolescents?: Controlling Parenting and Personality. *Journal of Personality, 84*(3), 381–392. <https://doi.org/10.1111/jopy.12166>

- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In E. M. Hetherington & P. H. Mussen, *Socialization, personality, and social development* (4. ed, pp. 1–101). Wiley.
- Mackenzie, C. S., Karaoylas, E. C., & Starzyk, K. B. (2018). Lifespan Differences in a Self Determination Theory Model of Eudaimonia: A Cross-Sectional Survey of Younger, Middle-Aged, and Older Adults. *Journal of Happiness Studies*, *19*(8), 2465–2487. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9932-4>
- Manzi, C., Regalia, C., Pelucchi, S., & Fincham, F. D. (2012). Documenting different domains of promotion of autonomy in families. *Journal of Adolescence*, *35*(2), 289–298. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.10.011>
- Masten, A. S., & Tellegen, A. (2012). Resilience in developmental psychopathology: Contributions of the Project Competence Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*, *24*(2), 345–361. <https://doi.org/10.1017/S095457941200003X>
- Morling, B., & Evered, S. (2006). Secondary control reviewed and defined. *Psychological Bulletin*, *132*, 269–296.
- Nanda, M. M., Kotchick, B. A., & Grover, R. L. (2012). Parental Psychological Control and Childhood Anxiety: The Mediating Role of Perceived Lack of Control. *Journal of Child and Family Studies*, *21*(4), 637–645. <https://doi.org/10.1007/s10826-011-9516-6>
- Nelson, D. A., & Crick, N. R. (2002). Parental psychological control: Implications for childhood physical and relational aggression. In B. K. Barber (Red.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 168–189). APA.
- Nelson, D. A., Hart, C. H., Yang, C., Olsen, J. A., & Jin, S. (2006). Aversive Parenting in China: Associations With Child Physical and Relational Aggression. *Child Development*, *77*(3), 554–572. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00890.x>
- Nucci, L. P. (1996). Morality and personal freedom. In E. S. Reed, E. Turiel, & T. Brown (Red.), *Values and knowledge* (pp. 41–60). Lawrence Erlbaum Associates.
- Nucci, L. P. (2001). *Education in the moral domain*. Cambridge University Press.
- Nucci, L. P. (2013). ‘It’s a part of life to do what you want’: The role of personal choice in social development. In B. W. Sokol, F. M. E. Grouzet, & U. Müller, *Self-regulation and autonomy: Social and developmental dimensions of human conduct* (pp. 165–190). Cambridge University Press.
- Nucci, L. P., & Turiel, E. (2000). The moral and the personal: Sources of social conflict. In L. P. Nucci, G. Saxe, & E. Turiel (Red.), *Culture, thought, and development* (pp. 115–137). Lawrence Erlbaum Associates.
- Nucci, L. P., & Weber, E. K. (1995). Social interactions in the home and the development of young children’s conceptions of the personal. *Child Development*, *66*, 1438–1452.
- Olweus, D. (1980). Familial and temperamental determinants of aggressive behavior in adolescent boys: A causal analysis. *Developmental Psychology*, *16*(6), 644–660. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.16.6.644>
- Parkin, C. M., & Kuczynski, L. (2012). Adolescent Perspectives on Rules and Resistance Within the Parent-Child Relationship. *Journal of Adolescent Research*, *27*(5), 632–658. <https://doi.org/10.1177/0743558411435852>
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Criss, M. M. (2001). Antecedents and Behavior-Problem Outcomes of Parental Monitoring and Psychological Control in

- Early Adolescence. *Child Development*, 72(2), 583–598. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00298>
- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with externalizing problems of children and adolescents: An updated meta-analysis. *Developmental Psychology*, 53(5), 873–932. <https://doi.org/10.1037/dev0000295>
- Qin, L., Pomerantz, E. M., & Wang, Q. (2009). Are Gains in Decision-Making Autonomy During Early Adolescence Beneficial for Emotional Functioning? The Case of the United States and China. *Child Development*, 80(6), 1705–1721. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01363.x>
- Reeve, J. (2002). Self-Determination Theory Applied to Educational Settings. In E. L. Deci & R. M. Ryan, *Handbook of Self-Determination Research* (pp. 183–203). The University of Rochester Press.
- Reeve, J., Nix, G., & Hamm, D. (2003). Testing models of the experience of self-determination in intrinsic motivation and the conundrum of choice. *Journal of Educational Psychology*, 95(2), 375–392. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.95.2.375>
- Rodríguez-Meirinhos, A., Antolín-Suárez, L., Brenning, K., Vansteenkiste, M., & Oliva, A. (2020). A Bright and a Dark Path to Adolescents' Functioning: The Role of Need Satisfaction and Need Frustration Across Gender, Age, and Socioeconomic Status. *Journal of Happiness Studies*, 21(1), 95–116. <https://doi.org/10.1007/s10902-018-00072-9>
- Ryan, R. M. (1995). Psychological Needs and the Facilitation of Integrative Processes. *Journal of Personality*, 63(3), 397–427. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000a). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000b). The Darker and Brighter Sides of Human Existence: Basic Psychological Needs as a Unifying Concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319–338. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2006). Self-Regulation and the Problem of Human Autonomy: Does Psychology Need Choice, Self-Determination, and Will? *Journal of Personality*, 74(6), 1557–1586. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00420.x>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- Ryan, R. M., & Hawley, P. H. (2016). Naturally Good?: Basic Psychological Needs and the Proximal and Evolutionary Bases of Human Benevolence. In K. W. Brown & M. R. Leary (Red.), *The psychology of hypo-egoic behavior* (Vol. 1). Guilford Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199328079.013.14>
- Ryan, R. M., Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2019). Reflections on self-determination theory as an organizing framework for personality psychology: Interfaces, integrations, issues, and unfinished business. *Journal of Personality*, 87(1), 115–145. <https://doi.org/10.1111/jopy.12440>
- Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59(2), 226–235. <https://doi.org/10.1037/h0041114>
- Schaefer, E. S. (1965a). A configurational analysis of children's reports of parent behavior. *Journal of Consulting Psychology*, 29(6), 552–557. <https://doi.org/10.1037/h0022702>

- Schaefer, E. S. (1965b). Children's Reports of Parental Behavior: An Inventory. *Child Development, 36*(2), 413. <https://doi.org/10.2307/1126465>
- Scharf, M., & Goldner, L. (2018). "If you really love me, you will do/be...": Parental psychological control and its implications for children's adjustment. *Developmental Review, 49*, 16–30. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.07.002>
- Seibel, F. L., & Johnson, W. B. (2001). Parental Control, Trait Anxiety, and Satisfaction with Life in College Students. *Psychological Reports, 88*(2), 473–480. <https://doi.org/10.2466/pr0.2001.88.2.473>
- Sierens, E., Vansteenkiste, M., Goossens, L., Soenens, B., & Dochy, F. (2009). The interactive effect of perceived teacher autonomy-support and structure in the prediction of self-regulated learning. *British Journal of Educational Psychology, 79*, 57–68.
- Skinner, E. A., & Edge, K. (2002). Self-determination, coping and development. In E. L. Deci & R. M. Ryan (Red.), *Self-determination theory: Extensions and applications* (pp. 297–337). University of Rochester Press.
- Skinner, E. A., Edge, K., Altman, J., & Sherwood, H. (2003). Searching for the structure of coping: A review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychological Bulletin, 129*(2), 216–269. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.2.216>
- Skinner, E. A., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2007). The Development of Coping. *Annual Review of Psychology, 58*(1), 119–144. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085705>
- Slemp, G. R., Kern, M. L., Patrick, K. J., & Ryan, R. M. (2018). Leader autonomy support in the workplace: A meta-analytic review. *Motivation and Emotion, 42*(5), 706–724. <https://doi.org/10.1007/s11031-018-9698-y>
- Smetana, J. G. (2006). Social-cognitive domain theory: Consistencies and variations in children's moral and social judgements. In M. Killen & J. G. Smetana (Red.), *Handbook of moral development* (pp. 119–154). Erlbaum.
- Smetana, J. G., Ball, C. L., Jambon, M., & Yoo, H. N. (2018). Are young children's preferences and evaluations of moral and conventional transgressors associated with domain distinctions in judgments? *Journal of Experimental Child Psychology, 173*, 284–303. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2018.04.008>
- Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Daddis, C. (2004). Longitudinal Development of Family Decision Making: Defining Healthy Behavioral Autonomy for Middle-Class African American Adolescents. *Child Development, 75*(5), 1418–1434. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00749.x>
- Smetana, J. G., Crean, H. F., & Campione-Barr, N. (2005). Adolescents' and parents' changing conceptions of parental authority. *New Directions for Child and Adolescent Development, 108*, 31–46.
- Smetana, J. G., & Daddis, C. (2002). Domain-specific antecedents of parental psychological control and monitoring: The role of parenting beliefs and practices. *Child Development, 73*, 563–580. <https://doi.org/10.1111/14678624.00424>
- Soenens, B., Luyckx, K., Vansteenkiste, M., Duriez, B., & Goossens, L. (2008). Clarifying the Link between Parental Psychological Control and Adolescents' Depressive Symptoms: Reciprocal versus Unidirectional Models. *Merrill-Palmer Quarterly, 54*(4), 411–444. <https://doi.org/10.1353/mpq.0.0005>
- Soenens, B., Park, S.-Y., Vansteenkiste, M., & Mouratidis, A. (2012). Perceived parental psychological control and adolescent depressive experiences: A cross-cultural study

- with Belgian and South-Korean adolescents. *Journal of Adolescence*, 35(2), 261–272. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.05.001>
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30(1), 74–99. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2009.11.001>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Lens, W., Luyckx, K., Goossens, L., Beyers, W., & Ryan, R. M. (2007). Conceptualizing parental autonomy support: Adolescent perceptions of promotion of independence versus promotion of volitional functioning. *Developmental Psychology*, 43(3), 633–646. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.633>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Luyten, P. (2010). Toward a Domain-Specific Approach to the Study of Parental Psychological Control: Distinguishing Between Dependency-Oriented and Achievement-Oriented Psychological Control. *Journal of Personality*, 78(1), 217–256. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00614.x>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B., & Goossens, L. (2005). Maladaptive perfectionistic self-representations: The mediational link between psychological control and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38(2), 487–498. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.05.008>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Petegem, S. van. (2017). *Autonomy in adolescent development: Towards conceptual clarity*. Routledge, Taylor & Francis group.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Sierens, E. (2009). How Are Parental Psychological Control and Autonomy-Support Related? A Cluster-Analytic Approach. *Journal of Marriage and Family*, 71(1), 187–202. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00589.x>
- Soucy, N., & Larose, S. (2000). Attachment and control in family and mentoring contexts as determinants of adolescent adjustment to college. *Journal of Family Psychology*, 14, 125–143.
- Soucy, N., & Larose, S. (2004). Attachment, parental control and behaviors of adolescents in the counseling relationship. *Canadian Psychology*, 45, 83–102.
- Steinberg, L. (2001). We Know Some Things: Parent-Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1–19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-Time Changes in Adjustment and Competence among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*, 65(3), 754. <https://doi.org/10.2307/1131416>
- Teixeira, D. S., Silva, M. N., & Palmeira, A. L. (2018). How does frustration make you feel? A motivational analysis in exercise context. *Motivation and Emotion*, 42(3), 419–428. <https://doi.org/10.1007/s11031-018-9690-6>
- Trépanier, S.-G., Fernet, C., & Austin, S. (2016). Longitudinal relationships between workplace bullying, basic psychological needs, and employee functioning: A simultaneous investigation of psychological need satisfaction and frustration. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 25(5), 690–706. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2015.1132200>
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge. Morality and convention*. Cambridge University Press.

- van Hooff, M. L. M., & Geurts, S. A. E. (2014). Need Satisfaction during Free Evening Hours: Examining Its Role in Daily Recovery: Daily Need Satisfaction and Recovery. *Stress and Health, 30*(3), 198–208. <https://doi.org/10.1002/smi.2595>
- Van Petegem, S., Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2015). Rebels with a cause? Adolescent defiance from the perspective of Reactance Theory and Self-Determination Theory. *Child Development, 86*, 903–918.
- Van Petegem, S., Vansteenkiste, M., Soenens, B., Zimmermann, G., Antonietti, J.-P., Baudat, S., & Audenaert, E. (2017). When Do Adolescents Accept or Defy to Maternal Prohibitions? The Role of Social Domain and Communication Style. *Journal of Youth and Adolescence, 46*(5), 1022–1037. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0562-7>
- Van Petegem, S., Zimmer-Gembeck, M. J., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Brenning, K., Mabbe, E., Vanhalst, J., & Zimmermann, G. (2017). Does General Parenting Context Modify Adolescents' Appraisals and Coping with a Situation of Parental Regulation? The Case of Autonomy-Supportive Parenting. *Journal of Child and Family Studies, 26*(9), 2623–2639. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0758-9>
- Vanhee, G., Lemmens, G. M. D., & Verhofstadt, L. L. (2016). Relationship satisfaction: High need satisfaction or low need frustration? *Social Behavior and Personality: An International Journal, 44*(6), 923–930. <https://doi.org/10.2224/sbp.2016.44.6.923>
- Vansteenkiste, M., Aelterman, N., Haerens, L., & Soenens, B. (2019). Seeking stability in stormy educational times: A need-based perspective on (de)motivating teaching grounded in self-determination theory. In E. N. Gonida & M. S. Lemos (Red.), *Advances in Motivation and Achievement, vol. 20: Motivation in Education at a Time of Global Change: Theory, Research, and Implications for Practice* (pp. 53–80). Emerald Publishing.
- Vansteenkiste, M., Lens, W., Soenens, B., & Luyckx, K. (2006). Autonomy and relatedness among Chinese Sojourners and Applicants: Conflictual or independent predictors of well-being and adjustment? *Motivation and Emotion, 30*, 273–282.
- Vansteenkiste, M., Niemiec, C. P., & Soenens, B. (2010). The development of the five mini-theories of self-determination theory: An historical overview, emerging trends, and future directions. In T. C. Urdan & S. A. Karabenick (Red.), *Advances in Motivation and Achievement* (Vol. 16, pp. 105–165). Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1108/S0749-7423\(2010\)000016A007](https://doi.org/10.1108/S0749-7423(2010)000016A007)
- Vansteenkiste, M., & Ryan, R. M. (2013). On psychological growth and vulnerability: Basic psychological need satisfaction and need frustration as a unifying principle. *Journal of Psychotherapy Integration, 23*(3), 263–280. <https://doi.org/10.1037/a0032359>
- Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and Emotion, 44*(1), 1–31. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>
- Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2019). *Vitamines voor groei: Ontwikkeling voeden vanuit de zelf-determinatie theorie*. Acco.
- Vansteenkiste, M., Soenens, B., Van Petegem, S., & Duriez, B. (2014). Longitudinal associations between adolescent perceived degree and style of parental prohibition and internalization and defiance. *Developmental Psychology, 50*(1), 229–236. <https://doi.org/10.1037/a0032972>

- Vansteenkiste, M., Zhou, M., Lens, W., & Soenens, B. (2005). Experiences of Autonomy and Control Among Chinese Learners: Vitalizing or Immobilizing? *Journal of Educational Psychology, 97*(3), 468–483. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.97.3.468>
- Wang, Q., Pomerantz, E. M., & Chen, H. (2007). The role of parents' control in early adolescents' psychological functioning: A longitudinal investigation in the united states and china. *Child Development, 78*(5), 1592–1610.
- White, R. W. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review, 66*(5), 297–333. <https://doi.org/10.1037/h0040934>
- Yu, S., Levesque-Bristol, C., & Maeda, Y. (2018). General Need for Autonomy and Subjective Well-Being: A Meta-Analysis of Studies in the US and East Asia. *Journal of Happiness Studies, 19*(6), 1863–1882. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9898-2>
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Skinner, E. A. (2011). Review: The development of coping across childhood and adolescence: An integrative review and critique of research. *International Journal of Behavioral Development, 35*(1), 1–17. <https://doi.org/10.1177/0165025410384923>

Bijlage 1: Leidraad interviews

Deel 1: Inleiding

1. Vandaag interview over onderhandeling met jullie zoon/dochter. Belangrijk **eigen mening, geen foute** antwoorden...
2. Voor onze masterproef doen we **onderzoek** naar hoe **ouders en jongeren met elkaar communiceren op momenten van onenigheid of conflict**. Hiermee bedoelen we dat jouw zoon of dochter niet akkoord gaat met een beslissing die jij maakt of regel die jij opstelt. Eén bekende manier waarop jongeren hier mee omgaan, is door **in onderhandeling te gaan** met de ouder. Dit is het thema waarop wij vandaag met jullie dieper in willen gaan.
3. **Achtergrondinformatie:** leeftijd jongere, leeftijd moeder, gezinssamenstelling: broers/zussen: ouder/jonger, partner (gehuwd/gescheiden/...)

Deel 2: Wat is zo'n onderhandeling?

1. Maar eerst willen we eens horen van jou: 'Wat versta je onder zo'n onderhandeling?'
2. Is dit iets dat vaak gebeurt?
3. Heb je het gevoel dat dit meer gebeurt dan vroeger, nu je zoon/dochter wat ouder aan het worden is en misschien ook wel meer volop in de adolescentie is?
4. Welk gevoel roept dat bij jou op zo'n onderhandeling?
5. Waarom is dit iets wat bij jou eerder positieve/negatieve gevoelens oproept?

Deel 3: Geslaagde en mislukte onderhandelingen

1. Wat betekent voor jou 'een geslaagde onderhandeling?'
 - a. Gevoelens achteraf?
 - b. Compromis gemaakt?
 - c. Reactie zoon/dochter?
2. Wat betekent voor jou 'een mislukte onderhandeling?'
 - a. Gevoelens achteraf?
 - b. Compromis gemaakt?
 - c. Reactie zoon/dochter?
3. Wat is voor jou het belangrijkste element voor een goede onderhandeling?
 - a. Indien moeilijk te begrijpen: dit kan bij jezelf iets zijn dat jij op dat moment nodig hebt om zo'n onderhandeling aan te gaan (bv. niet vermoeid zijn als ouder zelf), dit kan aan de kant van jouw zoon/dochter liggen (bv. toon jongere), of bijvoorbeeld te maken hebben met de situatie (onderwerp)
 - b. **Concretiseren:**
 - i. Belangrijkste element bij jezelf
 - ii. Belangrijkste element bij zoon/dochter

iii. Belangrijkste element bij situatie

4. En wanneer vind jij een onderhandeling niet ok of mislukt?

Deel 4: Positie van de ouder in de onderhandeling

1. Heb je het gevoel dat er zoiets bestaat als een faire onderhandeling tussen jongere en ouder, of denk je dat zo'n onderhandeling nooit op gelijk niveau kan staan?
2. Ga je anders reageren wanneer je zoon/dochter dit goed aanpakt (verwijzen naar eerder aangehaalde kenmerken door ouders) of eerder slecht aanpakt?
3. Zijn er specifieke situaties waarbij je bewust ervoor kiest om geen onderhandeling toe te laten?
 - a. Zo ja, welke situaties specifiek? → concretiseren!
 - b. Waarom? → concretiseren!

Deel 5: Twee voorbeelden

Bedankt voor je antwoorden. We vragen je om nu even na te denken aan een **concreet moment** waarbij jouw zoon of dochter met jou **zo'n gesprek aanging**.

Heb je een ervaring in gedachten?

1. Waarover ging de onderhandeling?
2. Hoe verliep dit precies?
 - a. Evt: concretiseren: op rustig moment versus druk moment, onderwerp, toon jongere, gedrag jongere (hoe pakte hij/zij de onderhandeling aan)?
3. Met welke gevoelens denken je hier nu aan terug?
4. Hoe hebben jullie hier toen op gereageerd?

Je haalde nu zo pas een voorbeeld aan van zo'n onderhandeling waarbij jij er achteraf een positief/negatief gevoel aan overhoudt. Kun je **ook een voorbeeld** geven van een ervaring waarbij je eerder een negatief/positief (omgekeerde van eerste voorbeeld) **gevoel** bij hebt?

1. Waarover ging de onderhandeling?
2. Hoe verliep dit precies?
 - a. Evt: concretiseren: op rustig moment versus druk moment, onderwerp, toon jongere, gedrag jongere (hoe pakte hij/zij de onderhandeling aan)?
3. Met welke gevoelens denken je hier nu aan terug?
4. Hoe hebben jullie hier toen op gereageerd?

Bedankt. We zouden nu even willen focussen op **waarom die twee voorbeelden door jou anders bekeken worden**. Bij het ene voorbeeld kijk je er eerder met een positieve blik op terug, bij het andere voorbeeld kijk je er eerder met een negatieve blik op terug.

Deel 6: Sociaal domein

1. Wat zorgde er bij jou voor dat het ene voorbeeld door jou anders wordt gezien dan het andere voorbeeld?
2. Verschilde het onderwerp?
 - a. Bij welk onderwerp gaan jullie meer/minder openstaan voor de onderhandeling?

3. Was het de manier waarop onderhandeld werd dat voor jullie vooral belangrijk was?
 - a. Wat is hierbij vooral belangrijk: toon? Beleefdheid?...
4. Speelt het moment waarop dit gebeurt hierin een rol?
 - a. Op welk moment gaan jullie meer/minder openstaan voor de onderhandeling?
5. Waren er factoren in jezelf die meespeelden hoe je op dat moment de onderhandeling ervaarde?
 - a. Waar komt dit vandaan volgens jou? (Karakter, opvoeding...)

Dankjewel voor je openheid en medewerking! Als je wil, kunnen we je op de hoogte brengen van de **resultaten**.

Bijlage 2: Informatie over de interviews

	Tijdsduur (minuten, seconden)	Afgenomen door	Getran- scribeerd door	Deductief geanalyseerd (fase 1) door	Inductief geanalyseerd (fase 2) door	Deductief geher- analyseerd (fase 3) door
Interview 1		A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	N.F.	N.F.
Interview 2		A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	N.F.	N.F.
Interview 3		A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	N.F.	N.F.
Interview 4		A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.
Interview 5		A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.
Interview 6	37,25	A.D.M.	N.F.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.
Interview 7	96,42	M.O.	N.F.	M.O.	M.O.	M.O.
Interview 8	62,05	M.O.	N.F.	M.O.	M.O.	M.O.
Interview 9	45,48	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.
Interview 10	45,21	M.O.	M.O.	M.O.	N.F.	N.F.
Interview 11	78,06	M.O.	M.O.	M.O.	N.F.	N.F.
Interview 12	33,39	A.D.M.	M.O.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.
Interview 13	52,52	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.	M.O.
Interview 14	77,59	M.O.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.	A.D.M.
Interview 15	59,52	M.O.	N.F.	M.O.	M.O.	M.O.

A.D.M. = masterstudent in de klinische psychologie Aster De Maeyer

M.O. = masterstudent in de klinische psychologie Marth Opdebeek

N.F. = doctoraatsstudent aan de vakgroep ontwikkelings-, persoonlijkheids- en sociale psychologie Nele Flamant

Bijlage 3: Thema's en sub-thema's

Thema's	Sub-thema's	Aantal interviews	Frequentie
1. Houding van moeders t.a.v. een onderhandeling		15	227
	1.1 Definitie	15	43
	1.2 Frequentie	15	29
	1.3 Verhouding	15	43
	1.4 Positieve emoties	15	52
	1.5 Negatieve emoties	14	60
2. Factoren bij moeders		15	376
	2.1 Persoonlijkheid	11	37
	2.2 Gemoed	13	39
	2.3 Omgangsstijl	15	144
	2.3.1 Coping	15	50
	2.3.2 Stijl	14	94
	2.4 Bredere opvoedingsdoelen	14	104
	2.5 Opvoedingsgeschiedenis uit gezin van oorsprong	9	22
	2.6 Verschillen tussen partners	10	30
3. Factoren bij jongeren		15	421
	3.1 Persoonlijkheid	12	64
	3.2 Gemoed	9	24
	3.3 Omgangsstijl	15	191
	3.3.1 Coping	13	62
	3.3.2 Stijl	15	129
	3.4 Inhoud	13	48
	3.5 Leeftijd	12	30
	3.6 Vertrouwen	9	29
	3.7 Resultaatgebonden reactie	10	35
4. Factoren bij de situatie		15	262
	4.1 Tijd & ruimte	14	71
	4.2 Sociale domeinen	15	191
	4.2.1 Moreel domein	4	5
	4.2.2 Conventioneel domein	13	58
	4.2.3 Prudentieel domein	13	49
	4.2.4 Persoonlijk domein	7	16
	4.2.5 School	8	18
	4.2.6 Ongedifferentieerd	8	16
	4.2.7 Multifaceted	11	29
5. Factoren uit de bredere context		13	102
	5.1 Huidig klimaat	6	8
	5.2 Externe autoriteiten	4	8
	5.3 Aftoetsen bij anderen	8	19
	5.4 Fit moeder – jongere	12	38
	5.5 Onderhandelingsgeschiedenis	6	17
	5.6 Gezinsamenstelling	5	12